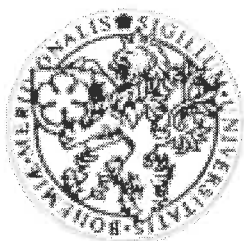

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Fakulta pedagogická
Katedra romanistiky

Šárka Kolčavová

**Politika ES – EU vůči České republice
v letech 1989 - 2004**

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. et PaedDr. Jiří Dvořák, Ph.D.

České Budějovice 2006

Anotace:

Bakalářská práce se zabývá složitým procesem vývoje a komplikovaných změn Evropských společenstev (později přetvořených v Evropskou unii) a Československa, který proběhnul v letech 1989 – 1992 a který v letech následujících musela vykonat a překonat Evropská unie a Česká republika z hlediska umožnění procesu přibližování a vstupu Česka do Evropské unie. Tento proces je zachycen zejména z pohledů politických. Zachyceny jsou i přípravy na uzavření asociačních dohod a pozdější přistoupení k již existujícímu a funkčnímu seskupení Evropské unii. V závěrečné fázi se zabývá prognózou na další vývoj České republiky v Evropské unii po roce 2004.

Anotation:

The dissertation deals with the complicated procedure of development and transformation of the European Communities (later transformed into the European Union) and Czechoslovakia in the period from 1989 to 1992. This procedure had to be fulfilled and exceeded by the European Union and the Czech Republic by the reason of accession and integration. The process is introduced mainly from the politics' point of view. The work also describes preparations for the conclusion of the association agreement and the later accession of the Czech Republic to already existing and functioning European Union. The final part of the work focuses on the prediction of the future progress of the Czech Republic within the European Union after the year 2004.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze za odborného vedení vedoucího bakalářské práce.

Dále prohlašuji, že veškeré podklady, ze kterých jsem čerpala, jsou uvedeny v seznamu použité literatury a pramenů.

V Českých Budějovicích dne 30. března 2006

... ..
Pavla Kolečárová

Poděkování:

Děkuji PhDr. et PaedDr. Jiřímu Dvořákovi, Ph.D. za odborné vedení mé bakalářské práce. Také děkuji svým rodičům, kteří mě podporují ve studiu.

Obsah:

Úvod.....	8
1. POTŘEBY ČR K TOMU, ABY MOHLA BÝT ZAČLENĚNA	
1.1. Výzva k vypracování strategie vstupu.....	13
1.2. Hlavní potřeby ČR.....	15
1.3. Komentář.....	17
2. POŽADAVKY EU K ČR	
2.1. Proces rozšiřování.....	19
2.2. Na cestě k přistoupení, kritéria vstupu.....	19
2.3. Důvody vedoucí k rozhodnutí rozšířit EU o státy střední a východní Evropy.....	20
2.4. Zprávy Komise EU.....	22
2.5. Některé body zprávy Komise EU.....	25
2.5.1. Státní správa.....	25
2.5.2. Justice.....	25
2.5.3. Korupce.....	25
2.5.4. Občanská práva.....	25
2.5.5. Makroekonomická situace.....	25
2.5.6. Fungování tržní ekonomiky.....	26
2.6. Komentář.....	26
3. POLITICKÁ SCÉNA V ČR	
3.1. Vývoj KSČM po roce 1989.....	27
3.2. Vývoj ODS po roce 1989.....	28
3.3. Vývoj ČSSD po roce 1989.....	29
3.4. Stanoviska jednotlivých stran.....	30
3.5. Reakce poslaneckých stran a jejich představitelů na vstup do EU.....	31
3.6. Volby 1992 – 2002.....	35
3.6.1. Parlamentní volby 1992.....	35
3.6.2. Komunální volby 1994.....	35
3.6.3. Volby do Poslanecké sněmovny a Senátu 1996.....	36
3.6.4. Volby do Poslanecké sněmovny 1998.....	36
3.6.5. Senátní a komunální volby 1998.....	37
3.6.6. Toleranční patent.....	37
3.6.7. Krajské a senátní volby.....	38
3.6.8. Volby do Poslanecké sněmovny 2002.....	38
3.6.9. Volby do Senátu a komunální volby 2002.....	39
3.7. Komentář.....	39

4. DOHODY ČR S EU	
4.1. Příprava ČR na vstup do EU.....	41
4.2. Asociační dohody – počátek integrace.....	42
4.3. Dohoda o přistoupení.....	47
4.4. Komentář.....	51
5. PROGNOZY PO VSTUPU ČR DO EU	
5.1. Změny po přistoupení.....	52
5.1.1. Co se změní pro občana.....	52
5.1.2. Co se změní pro ČR.....	56
5.1.3. Co se změní pro EU.....	58
5.2. Komentář.....	59
Závěr.....	60
Seznam použité literatury a pramenů	62
Seznam internetových zdrojů.....	63
Seznam zkratk	64
Seznam příloh	65

Úvod

Sametová revoluce a přerod od jednoho politicko-kulturního zřízení ke druhému považuji za první krok České republiky k evropské integraci. Druhým důležitým krokem bylo přistoupení k Evropské unii jako takové. Téma, které jsem zvolila mapuje celkovou situaci od prvního kroku ke druhému. Dnešní malé Česko nebylo uprostřed Evropy téměř nikdy osamoceno. Vždy bylo součástí většího státního útvaru či společenství zemí. Ať už dobrovolně, nebo (pověšinou) nedobrovolně. I když se o české zemi konejšivě říkalo „malá, ale naše“, měla česká malost od začátku značné nevýhody.

Rychlý rozpad sovětského mocenského systému v Evropě po roce 1989 zastihl Západ včetně Evropského společenství nepřipravenými. Pod tlakem rychle se utvářejících nových poměrů, vlastních zájmů a požadavků nových demokratických států byla Evropská společenství nucena na nový vývoj reagovat a formulovat politiku vůči tomuto regionu. Myslím, že nadnárodní celky, jakým Evropská unie bezesporu je, jsou důležitým prvkem v rozvoji menších států, třeba České republiky.

„Rozbili jsme Rakousko a teď musíme myslet na to, jak bychom to zase nějak dali dohromady“¹

Členství v Evropské unii má pro Českou republiku prvořadý význam. Také proto jsem se zaměřila na tuto problematiku. Pro srovnání uvádím úryvek prohlášení Ústavy Československé socialistické republiky a preambuli Ústavy České republiky.

„I

My pracující lid Československa prohlašujeme slavnostně:

Společenské zřízení, za které bojovaly celé generace našich dělníků i ostatních pracujících a které měly od vítězství Velké říjnové socialistické revoluce před očima jako vzor, stalo se pod vedením Komunistické strany Československa skutečností i u nás. Socialismus v naší vlasti zvítězil!

Vstoupili jsme do nového období našich dějin a jsme odhodláni jít dále k novým, ještě vyšším cílům. Dopravujeme socialistickou výstavbu, přecházíme k budování socialistické společnosti a shromažďujeme síly pro přechod ke komunismu.

¹ Tomáš Garrigue Masaryk, když se po první světové válce vrátil do Prahy, hlavního města nového,

Po této cestě půjdeme dále ruku v ruce s naším velkým spojencem, bratrským Svazem sovětských socialistických republik, a se všemi ostatními přátelskými zeměmi světové socialistické soustavy, jejímž je naše republika pevným článkem.

Chceme žít v míru a přátelství se všemi národy světa a přispívat k mírovému soužití a k dobrým vztahům mezi státy s různým společenským zřízením. Důslednou mírovou politikou a všestranným rozvojem své země budeme napomáhat k tomu, aby se všechny národy přesvědčily o přednostech socialismu, který jediný vede k blahu všeho lidstva.

II

Před patnácti lety, v roce 1945, se náš pracující lid, osvobozený hrdinnou Sovětskou armádou z pout fašistické okupace, rozhodl po zkušenostech z buržoazní republikou budovat svůj osvobozený stát jako lidovou demokracii, jejímž posláním bylo zajistit mu pokojný vývoj k socialismu. V čele republiky stanula Komunistická strana Československa, osvědčený předvoj dělnické třídy, zocelený v boji v době buržoazní republiky a za okupace. Poslední široce založený pokus mezinárodní a vnitřní reakce o zvrát tohoto vývoje byl odražen rozhodným vystoupením pracujícího lidu v únoru 1948. Náš pracující lid se tak nejprve zbavil cizáckého panství a poté i kapitalistického vykořisťování a stal se hospodářem své země. Za těchto patnáct let dovedl svou práci a svým cílevědomým úsilím ve všech oblastech lidské činnosti dosáhnout takových úspěchů, jaké byly za kapitalismu nemyslitelné. Přednosti socialistického zřízení se projeví též u nás naprosto jasně a přesvědčivě.

Změnila se podstatně tvářnost naší země. Naše národní hospodářství se rozvíjí a sílí jako nikdy předtím. Výroba rok od roku vzrůstá a životní úroveň všech pracujících se neustále zvyšuje. Není již u nás vykořisťovatelských tříd, vykořisťování člověka člověkem je navždy odstraněno. Není již hospodářských krizí ani nezaměstnanosti. Vzdělání a kultura se stávají obecným majetkem ani nezaměstnanosti. Vzdělání a kultura se stávají obecným majetkem všech pracujících.

Oba národy, které vytvořily Československou republiku, Češi a Slováci, žijí v bratrské shodě. Společné budování socialismu umožnilo, aby Slovensko záhy překonalo svou někdejší zaostalost a povzneslo se na vysokou úroveň v průmyslu i v zemědělství.

Československý stát, ve který se zorganizoval pracující lid v čele s dělnickou třídou, stal se lidovou organizací v nejvlastnějším slova smyslu - socialistickým státem.

V naší zemi byly již vyřešeny všechny základní úkoly přechodu od kapitalistické

činitelem v celé naší společnosti. Je nyní nejen povinností, ale i věcí cti každého občana. Uskutečňuje se již zásada socialismu:

"Každý podle svých schopností,
každému podle jeho práce!"

Lidová demokracie se jako cesta k socialismu plně osvědčila: dovedla nás k jeho vítězství.

III

Všechno naše usilování směřuje nyní k tomu, abychom vytvářeli materiální a duchovní předpoklady pro přechod naší společnosti ke komunismu.

Rozvíjejíce socialistickou státnost, budeme dále zdokonalovat naši socialistickou demokracii, rozšiřovat účast pracujících na správě a na řízení hospodářství, upevňovat politickou a morální jednotu naší společnosti, zabezpečovat obranu země, střežit revoluční vymoženosti lidu a vytvářet podmínky pro rozvoj všech jeho tvůrčích schopností.

V dalším vývoji, kdy se práce stane první životní potřebou, chceme dosáhnout takového rozmachu výrobních sil a takového rozmnožení bohatství společnosti, aby bylo možno vyhovět všem rostoucím potřebám společnosti i všestranného rozvoje každého jejího člena.“²

„My, občané České republiky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, v čase obnovy samostatného českého státu,

věrní všem dobrým tradicím dávné státnosti zemí Koruny české i státnosti československé, odhodláni budovat, chránit a rozvíjet Českou republiku v duchu nedotknutelných hodnot lidské důstojnosti a svobody

jako vlast rovnoprávných, svobodných občanů, kteří jsou si vědomi svých povinností vůči druhým a zodpovědnosti vůči celku, jako svobodný a demokratický stát, založený na úctě k lidským právům a na zásadách občanské společnosti, jako součást rodiny evropských a světových demokracií, odhodláni společně střežit a rozvíjet zděděné přírodní a kulturní, hmotné a duchovní bohatství, odhodláni řídit se všemi osvědčenými principy právního státu, prostřednictvím svých svobodně zvolených zástupců přijímáme tuto Ústavu České republiky“³

² Ústava Československé socialistické republiky ze dne 11. července 1960, prohlášení I.

³ Ústava České republiky ze dne 16. prosince 1992, preambule.

Na úvodních myšlenkách obou ústav je vidět, k jakému výraznému posunu v myšlení společnosti došlo. Samotné začlenění preambulí na začátku mé bakalářské práce byl pro mne důležitý krok a jisté připomenutí „minulého režimu“. Zvažovala jsem, jak nejlépe bych přiblížila dobu před a po revoluci. Hledala jsem něco transparentního, pochopitelného a v minimálním rozsahu. Otázkou pro mě zůstávalo, jestli pouhý přerod ve společnosti bude stačit k plnohodnotné integraci k Evropské unii.

Začlenění do Evropské unie je přínosem pro každého občana České republiky, který též získal i občanství Unie a může využívat práva Evropského společenství, které je nadřazeno právu národnímu. Má právo volit své zástupce do Evropského parlamentu a obracet se s peticemi na Evropský parlament a na ombudsmana Evropské unie. Může využívat výhod jednotného vnitřního trhu, využívat výhod plynoucích z volného pohybu zboží, služeb i kapitálu. Po vstupu České republiky do Evropské měnové unie bude využívat výhod společné evropské měny. K obdobnému závěru dospěly všechny země, které v uplynulém období požádaly o členství v Evropské unii a staly se jejími členy. Není náhodné, že žádná z členských zemí o vystoupení z Evropské unie neuvažuje.

Očekává se, že se bude počet zemí, které budou jednat o přistoupení do Evropské unie, v budoucnosti dále zvýšit. Naplnění evropské myšlenky je nemožné bez začlenění středoevropských zemí do Evropské unie. Evropská společenství nebyla nikdy ve své minulosti uzavřenou společností a nemůže se v zájmu své dlouhodobé stability vyhnout přijetí středoevropských zemí za plnoprávné členy. Přestože všechny středoevropské země podaly přihlášku do Evropské unie, není pochyb, že sám vstup je záležitostí dlouhodobou a složitou.

Zvláštní přitažlivost, jak již bylo řečeno, má Evropská unie pro malé evropské státy, jimž zajišťuje nejen vysokou úroveň bezpečnosti, rozsáhlý trh pro jejich produkci, ale též platformu pro prosazování jejich zájmů v širším evropském rámci. Takovou příležitost žádná z malých evropských zemí v historii neměla. To platí v plné míře též o České republice. Zůstat mimo Evropskou unii znamená zůstat na periferiích hlavního proudu současného i budoucího evropského vývoje. Vize Evropy příštího století je neodmyslitelná od rozšířené Evropské unie. Mimo Evropskou unii budou pouze státy, které s ohledem na svou velikost a specifické zájmy, jako např. Rusko, nebudou v dohledné době do Evropské unie začleněny. Avšak i tyto země budou s Evropskou unií udržovat partnerské vztahy a budou se podílet na jejich celoevropských projektech.

I když podle mého názoru bude členství v Evropské unii pro Českou republiku především přínosem, údaje, které jsem zpracovávala v mé bakalářské práci jsou neskreslené a objektivní, takže mluvím o přínosu pozitivním i negativním. Všechny kapitoly bakalářské práce jsou opatřeny ještě vlastním komentářem. Je to můj subjektivní názor na fakticky zpracované téma.

1. Potřeby České republiky k tomu, aby mohla být začleněna

Motto:

„Co nevidět podá Česká republika jako poslední z takzvaných přidružených zemí přihlášku do Evropské unie. Učiní tak ovšem v naději, že bude přijata jako první. Může se stát, že do šesti let skutečně zavlaže česká vlajka před mramorovým „bunkrem“ nazvaným Justus Lipsius podle renesančního vlámského humanisty, kde obvykle zasedá Rada ministrů Evropské unie. Po dlouholeté přípravce se ocitneme v klubu států, které mají za sebou mnoho desetiletí nepřetržitého kapitalismu a – alespoň většina z nich – hlubokou zkušenost z utváření tohoto prazvláštního organismu, jímž je Evropská unie.“

KAREL BARTÁK, MF Dnes, 19.1. 1996, s. 2.

1.1. Výzva k vypracování strategie vstupu

Evropská unie vyzvala 10.7. 1997 na zasedání Rady přidružení Českou republiku, aby vyvinula větší úsilí při aplikaci a vynucování legislativy Evropské unie, kterou přebírá do svého zákonodárství. Požádala také o co nejrychlejší vypracování české vstupní strategie, aby byla Praha co nejlépe připravena zahájit vstupní rozhovory. Tehdejší ministr zahraničí Josef Zieleniec informoval o stavu této přípravy. Na podzim byl hotov předvstupní program a na začátku dalšího roku pak celková pozice České republiky pro jednání, kterou zpracovávaly všechny resorty.

Tehdejší předsedající lucemburský ministr zahraničí Jacques Poos i člen Evropské komise Hans van den Broek ocenil pokrok, jehož Praha při přípravě dosahuje, poukázali na problémy i ochotu České republiky je řešit. Podle Broeka se hlavní pozornost měla upřít na oblast státní správy, tedy na aplikaci legislativy.

Nebyla to jen legislativa, kterou musela Česká republika zkvalitnit, ale ostatní požadavky Evropské unie byly podmíněny právě touto oblastí a jejím fungováním.

Se začleněním České republiky souvisela řada potřeb. Ministerstva musela upravit státní normy, zřídit nebo zrušit instituce, správní orgány, úřední správu, nové organizace.

které pracovaly na přistoupení České republiky, popř. použít různé rozvojové fondy přímo z Evropské unie.⁴

Dalším problémem, který sama považují za klíčový byl problém samosprávných celků v rámci evropské integrace. Regionální řízení bylo na podzim roku 1997 hlavním politickým tématem. Zatímco část politiků stále považovala sněmovnou schválené zřízení krajů za drahý špás, který přijde daňové poplatníky na zhruba 14 miliard korun, lidé snažící se přivést zemi do Evropské unie si naopak od jejich ustavení peníze slibovali. S možným zřízením krajů mohli totiž počítat s nemalými částkami, jimiž Evropa dotuje rozvoj regionů.

Podle tehdejšího mluvčího ministerstva pro místní rozvoj Bohumila Štrajera peníze z takzvaných strukturálních fondů Evropské unie slouží například k podpoře infrastruktury nebo podmínek podnikání, k zlepšování životního prostředí. Slova, která užila Evropská komise v posudku k žádosti o přijetí do Evropské unie, zněla tvrdě: „Česká republika nemá v současné době žádnou regionální politiku.“ Tehdejší předseda zahraničního výboru sněmovny Vilém Holáň (KDU – ČSL) varoval, že několikaletá bezvýsledná diskuse a liknavost v ustavení krajů České republiky v očích Evropské unie velmi škodí. Cyril Svoboda, tehdejší náměstek ministra zahraničí, který republiku při jednání s Bruselem zastupoval, řekl, že konkrétní suma připadající na Českou republiku záleží na tom, kolik bude v Evropské unii zemí. Posudek Evropské unie podle něho jednak poukazuje na absenci regionální politiky a na druhé straně hovoří o tom, že Česká republika dosud nenaplnila ústavou předpokládané kraje.⁵ „Oba tyto kroky chyběly, vytvořte kraje,“ znělo heslo KDU – ČSL a předsedy zahraničního výboru.

Není vůbec náhoda, že Evropská komise naše nedostatky ohledně regionální politiky zmiňovala, neboť právě Evropská unie přikládala vlastní regionální politice stále větší váhu. To potvrzuje i skutečnost, že výdaje na ní představovaly jedinou stále rostoucí položku ve společném rozpočtu Evropské unie, aniž o ni bylo většího sporu. Jedním z důvodů, proč tomu tak bylo, byla stále naléhavější potřeba vyvažovat postupující centralizaci evropských struktur, která byla přirozeným důsledkem stále hlubší integrace. Posilování pravomocí institucí Evropské unie mělo svůj kladný význam pro zpevnění

⁴ Např.: Evropská unie přispěla částkou 9,36 milionu ECU, tedy 330 milionů korun na obnovu zatopených oblastí na Moravě. Peníze se Evropské unii podařilo posbírat z jednotlivých programů, které má ve svém rozpočtu. Finanční pomoc ovšem nebyla okamžitá, protože představitelé unie chtěli nejdříve posoudit projekty na obnovu zničených území.

Evropy jako celku, ale zároveň skrývalo i určitá rizika logicky vyplývající z každé centralizace, soustředění moci do jednoho centra.

Řešení, jak předejít těmto rizikům, viděli evropští politici centra i regionů v důsledném uplatňování principu subsidiarity, tedy v předávání maximálního možného množství kompetencí z centra do rukou regionů. Podobný postup umožňoval i fakt, že v tehdejší Evropské unii nebylo země, která by neměla více či méně rozvinutý systém regionální samosprávy. Zde můžeme zmínit sousední Německo, jehož regiony (spolkové země) měly své zastoupení dokonce v Bruselu, díky čemuž mohly spolurozhodovat o záležitostech, které se jich bezprostředně týkaly. Není divu, že tehdejší dosavadní neexistenci vyšších celků u nás vnímala Evropská unie tak citlivě, neboť po přijetí České republiky do jejich řad by zde nebylo možné uplatňovat již zmíněný princip subsidiarity. Nemohli bychom se ani podílet na projektech regionálního rozvoje financovaných ze společného rozpočtu Evropské unie a v neposlední řadě bychom neměli ani adekvátní zástupce samosprávných celků pro prosazování zájmů naší regionální politiky po vzoru tehdejšího i budoucího regionalismu. O regionech u nás se hovořilo již několik let. Během těchto diskusí již bylo zmíněno velké množství detailů o podobě a fungování regionů. Šlo především o to, nevyhýbat se procesu decentralizace moci a projevit dostatek politické vůle k dokončení regionální samosprávy.

1.2. Hlavní potřeby ČR

Hlavní oblastí, kde Česká republika nejvíce zaostávala, byla různá průmyslová odvětví. Česká republika potřebovala zmodernizovat a restrukturalizovat český průmysl ve veřejném i soukromém sektoru. Při restrukturalizaci byla zvláštní pozornost věnována uhelnému a ocelářskému průmyslu. V sektoru podpory a ochrany investic šlo o vytváření příznivého ovzduší pro soukromé investice, domácí i zahraniční, které byly podstatné pro modernizaci českého průmyslu. Pozornost byla věnována rozšiřování dohod o podpoře a ochraně investic, uskutečňování vhodných opatření pro převod kapitálu a zlepšování ekonomické infrastruktury. Mimořádný význam měl sektor průmyslových norem a posuzování stupně jejich shodnosti s normami Evropské unie. Zde bylo velmi těsné propojení se sladováním norem v rámci začleňování do vnitřního trhu Evropské unie. Důležitá byla i aktivní a pravidelná účast České republiky v práci specializovaných

evropských organizací. Třeba připomenout, že dlouho před vstupem asociační dohody (viz kapitola 4.2.) v platnost, přijala česká vláda usnesení o zajištění harmonizace zákonů České republiky se zákony Evropských společenství a v roce 1993 vláda přijala usnesení o harmonizaci technických směrnic a norem České republiky s technickými směrnici a normami Evropských společenství. V důsledku toho by se měl každý český orgán se zákonodárnou iniciativou držet své kompetence legislativy Evropských společenství.⁶

Dalším sektorem hospodářské spolupráce byla věda a technologie, kde šlo o výměnu informací o příslušných aktivitách, organizování společné vědecko-výzkumné činnosti zaměřené na podporu vědeckého pokroku a na předávání technologií. Pozornost se věnovala odborné přípravě a programům mobility pro výzkumné pracovníky obou stran. Na to navazovala výchova a odborná příprava včetně využití programu TEMPUS.⁷⁸

V sektoru energetiky byla spolupráce zaměřena k postupné integraci energetických trhů České republiky a Evropské unie. Spolupráce zahrnovala mj. technickou pomoc při formování a plánování energetické politiky jak na národní, tak na regionální úrovni, usnadňování tranzitu plynu a elektrické energie, studium modernizace energetických infrastruktur, podporu úsporám energie, sektor jaderné energie a dopad výroby na životní prostředí. Rozsáhlý je článek Eurodohody (viz kapitola 4.3.), který pokrýval společnou spolupráci. Důležité bylo monitorování hladin znečištění, boj proti regionálnímu a hranice překračujícímu znečištění ovzduší, ekologicky efektivní využívání energie a její výroby, klasifikace chemikálií a bezpečného zacházení s nimi, dopadu zemědělství na životní prostředí, eroze půdy, ochrana lesů, flóry a fauny, územní plánování včetně stavebního a urbanistického plánování.⁹

Další sektor hospodářské spolupráce zahrnoval dopravu, kde šlo o modernizaci, odstraňování administrativních, technických a ostatních překážek v přístupu na dopravní trh, usnadňování tranzitní přepravy přes české území. Vlastní spolupráce zahrnovala výstavbu a modernizaci silniční dopravy, řízení železnic a letišť, modernizaci na hlavních trasách společného zájmu a na transevropských spojích, podporu propojené silniční a železniční dopravy, výměnu dopravního a technického zařízení za účelem vyhovění standardům Evropské unie.

⁶ J. JAKŠ, *Quo Vadis Evropská unie*, s. 184.

⁷ Tamtéž, s. 184.

⁸ TEMPUS, podpora výuky v oblasti evropských studií v rámci příslušných institucí, např. v překladatelské činnosti.

⁹ J. JAKŠ, *Quo Vadis Evropská unie*, s. 185.

V sektoru telekomunikací se předpokládala výměna informací o telekomunikační politice, realizace společných projektů, ověřování regulačních přístupů, rozvoj nových komunikací, služeb.

Své místo v hospodářské spolupráci mělo bankovnínictví, pojišťovnictví a další finanční služby. Spolupráce se zaměřovala na přijetí společného systému účetnictví, slučitelného s evropskými normami, na upevňování a restrukturalizaci bankovního a finančního sektoru, na zlepšování dozoru nad bankovními a finančními službami a jejich regulaci, na zpracování odpovídajících překladů a komentářů relevantních právních předpisů.¹⁰

Hospodářská spolupráce zahrnovala též zemědělství a zemědělsko-průmyslový sektor s cílem přispět k jejich modernizaci. Tento cíl se opíral o rozvoj soukromých farem a distribučních sítí, modernizace infrastruktury venkova. Důležitý byl regionální rozvoj, kde obě strany se zavázaly k posilování vzájemné spolupráce, při společné podpoře akcí regionálních a místních orgánů, při studiu koordinovaných přístupů k rozvoji příhraničních oblastí mezi Českou republikou a Evropskou unií.

Oblast sociální spolupráce se zaměřovala na zlepšování úrovně ochrany zdraví a bezpečnosti pracovníků, přičemž se vycházelo z úrovně ochrany existující v Evropské unii.¹¹

1.3. Komentář

Do první kapitoly jsem zvolila z mého pohledu nejdůležitější potřeby České republiky. Pro Českou republiku, která není z nejvýznamnějších a je sama „takovým“ malým regionem bylo podle mě nejdůležitější zformovat kraje do funkčního státního celku. Problematiku krajů jsem tedy nastínila záměrně hned na úvod. Další potřeby vyjmenované v kap. 1.2. byly samozřejmostí, kterou jsme jako stát museli tak jako tak splnit. Dívám se na potřeby České republiky a hlavně její zásluhy k integraci trochu skepticky. Myslím si, že Evropská unie se moc neptala, za jakých podmínek bude ten nebo onen stát přijímat. Byla jsem trochu smutná z přístupu některých politiků a zvláště, když jsem měla možnost prostudovat si různé materiály popř. různá prohlášení ohledně nejdůležitějších potřeb, které bych například preferovala já. Naivně jsem se domnívala, že veškerá politická, kulturní

¹⁰ J. JAKŠ, *Quo Vadis Evropská unie*, s. 185.

¹¹ J. JAKŠ, *Quo Vadis Evropská unie*, s. 185.

společnost, média budou vše směřovat ke spokojenému občanu České republiky, ale jak jsem se mýlila. Z toho, co jsem si nastudovala, jsem vyrozuměla, že Česká republika byla žákem, který píše domácí úkol pro Evropskou unii. Samotní činitelé (téměř všichni politici) se vyjadřovali tak obecně, že mě to až zarazilo. A to ani nechci vzpomínat, co téma, jako jsou potřeby České republiky, vždy udělalo před volbami. Téměř vždy, když jsem na tuto tematiku narazila, neubránila jsem se lehkému pousmání.

2. Požadavky EU k ČR

2.1. Proces rozšiřování

Rozšíření Evropské unie o osm států ze střední a východní Evropy a dva státy ze středomořského regionu představuje v historii evropské integrace největší nárůst počtu členských států, který je hodnocen jako největší příležitost a výzva Evropské unie na počátku 21. století. Toto rozšíření je sice ojedinělé, nikoli však první a určitě ne poslední. V historii evropské integrace nese pořadové číslo pět.

Evropská unie už má za sebou zkušenosti s úspěšným rozšiřováním. Pařížská smlouva v roce 1951, která ustavila Evropské společenství uhlí a oceli, a Římská smlouva v roce 1957, která ustavila Evropské hospodářské společenství a EUROATOM, byly podepsány šesti zakládajícími členy: Belgií, Francií, Německem, Itálií, Lucemburskem a Nizozemskem. Evropská unie se dále rozšiřovala celkem čtyřikrát a to v letech 1973, 1981, 1986 a 1995.¹²

2.2. Na cestě k přistoupení, kritéria vstupu

Rozšíření Evropské unie o nové členské státy bylo podmíněno splněním dvou zásadních podmínek:

- Budoucí členové museli splnit všechna kritéria vstupu
- Unie se musela připravit na přijetí nových členů

Mezníkem pro největší rozšíření se stalo zasedání Evropské rady konané v červnu 1993 v Kodani, na kterém se členské země Evropské unie dohodly, že „přidružené státy ve střední a východní Evropě se mohou stát členy Evropské unie, pokud si to budou přát.“ Nejvyšší představitelé tehdejších členských států zároveň ale podmínili možné členství v Evropské unii splněním tří zásadních kritérií, tzv. kodaňských kritérií:

¹² V roce 1973 k ES přistoupily Velká Británie, Irsko a Dánsko, v roce 1981 Řecko, v roce 1986 Španělsko a Portugalsko, a v roce 1995 Finsko, Švédsko a Nizozemsko.

- stabilita a funkčnost institucí zaručujících demokracii, právní stát, lidská práva a respekt vůči menšinám a jejich ochrana
- existence fungujícího tržního hospodářství a schopnost vyrovnat se s konkurenčními tlaky a tržními silami působícími na jednotném trhu Společenství
- schopnost převzít závazky vyplývající z členství, včetně schopnosti dostát požadavkům stanovených pro účast na hospodářské a měnové unii a podpořit politické cíle Evropské unie¹³

Další, tzv. madridské kritérium, stanovil madridský summit Evropské rady z prosince roku 1995, který mezi podmínky členství přiřadil vytvoření správní kapacity pro převzetí celé legislativy Společenství, tzv. *acquis*. Stejně tak důležitá je ale efektivní implementace legislativy učiněné příslušnými administrativními a soudními strukturami. Zasedání v Madridu rovněž dalo impuls k vypracování posudků na kandidátské země a k přípravě návrhu nového rozpočtového rámce Evropské unie po roce 1999, dokument zvaný *Agenda 2000*).

Na zasedání v Essenu v roce 1994 definovala Evropská rada předvstupní strategii, která má připravit kandidátské země na členství v Evropské unii. Strategie je založena na aplikaci Evropských dohod, finanční pomoci na základě programu Phare¹⁴ a strukturovaném dialogu, který má spojit všechny členské a kandidátské země při řešení otázek společného zájmu.

Na Helsinském summitu v roce 1999 byly zahájeny přístupové rozhovory s dalšími kandidátskými zeměmi: Bulharskem, Litvou, Lotyšskem, Maltou, Rumunskem a Slovenskem.^{15 16}

2.3. Důvody vedoucí k rozhodnutí rozšířit EU o státy střední a východní Evropy

Plnoprávné členství v Evropském společenství se stalo jednou z priorit zahraničně politické agendy všech států střední a východní Evropy. Toto úsilí nacházelo pozitivní

¹³ <http://evropska-unie.cz/cz/article.asp?id=2949>

¹⁴ PHARE (Poland and Hungary: Aid for Reconstruction of the Economy), cílem bylo podpořit reformní politiku v Polsku a v Maďarsku.

¹⁵ Tzv. *Helsinská skupina*.

odezvu v politických kruzích států západní Evropy i v USA. Členské země i instituce Evropského společenství byly nuceny na požadavky států střední a východní Evropy reagovat. Zásadní politické rozhodnutí o rozšíření Evropské unie o země střední a východní Evropy bylo tedy přijato na zasedání v Kodani 1993. Evropská rada ve svých závěrech zároveň upozornila na to, že schopnost Evropské unie přijmout nové členy při zachování dosažené úrovně integrace je důležitým faktorem, a je v zájmu Evropské unie a i zemí střední a východní Evropy brát tuto skutečnost v úvahu. Závěry kodaňského zasedání Evropské rady se týkaly celého regionu střední a východní Evropy.

Rozhodnutí Evropské rady rozšířit Unii o státy střední a východní Evropy bylo přijato po důkladné analýze přínosů i rizik tohoto kroku. Významnou roli pro přijetí tohoto rozhodnutí hrály politické a bezpečnostní důvody, neméně důležité však byly i důvody ekonomické.

Z politického a bezpečnostního hlediska jde především o zájem Evropské unie posílit stabilitu ve střední a východní Evropě. Začlenění zemí do Evropské unie bylo považováno za účinný krok, jak předejít destabilizaci regionu, která by mohla vyústit v oslabení nově vytvářených demokratických institucí, nastolení autoritativních režimů, zesílení nacionalistických přístupů v zahraničí a bezpečnostní politice, a růst napětí mezi jednotlivými, zvláště sousedními státy. Krizový vývoj v nástupnických státech bývalé Jugoslávie byl v tomto směru pro Evropskou unii varovným signálem. Průvodním jevem politické a ekonomické destabilizace by byl mj. rozsáhlý migrační tlak, jemuž by Evropská unie obtížně čelila. Evropská unie si uvědomovala svou nezastupitelnou iniciativní roli v současné etapě vývoje v Evropě.¹⁷

Názor Unie byl souhrnně vyjádřen v „Průběžné zprávě o vlivu rozšiřování o přidružené země střední a východní Evropy na politiku Evropské unie v jednotlivých oblastech“, který zpracovala Komise Evropské unie pro madridské zasedání Evropské rady v prosinci 1995.

Důležitou roli pro přijetí rozhodnutí rozšířit Evropskou unii směrem na východ hrají též ekonomické důvody. Pro Evropskou unii má značný význam zpřístupnění trhů deseti zemí SVE, které představují 106 miliónů obyvatel, 1,1 milionu km², 29 % obyvatelstva a 33 % rozlohy dnešních 15 členů Evropské unie. Jejich obchod s Evropskou unií se dynamicky rozvíjel.¹⁸

¹⁷ M. HAD, L. URBAN, *Evropské společenství: První pilíř Evropské unie*, s. 135.

Komise Evropské unie tehdy uvedla : „Rozšíření vnitřního trhu Evropské unie o více než 100 miliónů spotřebitelů může vést do evropského hospodářství nový stimul a novou dynamiku, stávajícím členským zemím přinese růst obchodu a hospodářské činnosti, vyvolaný růstem ekonomik zemí střední a východní Evropy, významné zisky. ... Odhady naznačují, že obchod mezi přistupujícími 10 státy a 15 členskými státy může – bude-li integrace pokračovat – dlouhodobě vzrůst až na trojnásobek nebo pětinasobek stavu z roku 1989.“¹⁹

2.4. Zprávy Komise EU

Komise Evropské unie po zpracování přihlášky České republiky a podkladů pro vstup do Evropské unie doporučila, aby jednání o přistoupení k Evropské unii byla zahájena začátkem roku 1998. Stejně na tom byly Maďarsko, Polsko, Estonsko a Slovinsko. Tyto země splňovaly podle Komise politické podmínky pro členství a vytvořily tržní ekonomiky a značně pokročily při plnění ostatních podmínek.

Komise však zároveň došla k závěru, že žádná z žadatelských zemí zatím plně nesplňovala ekonomické podmínky. Pět žadatelských zemí – Maďarsko, Polsko, Česká republika, Estonsko a Slovinsko²⁰ (pořadí je podle data podání přihlášek) – vytvořily fungující tržní ekonomiky, i když některé sektory, jako je finanční sektor, musí být zdokonaleny a dále rozvinuty. Komise soudila, že tyto země se mohou ve střednědobém horizontu vypořádat se zvýšenými konkurenčními tlaky a tržními podmínkami v Evropské unii, jestliže v tomto směru vynaloží další úsilí.²¹

Komise však zdůraznila, že není nezbytná vazba mezi počtem zemí, s nimiž Evropská unie zahájí jednání o přistoupení a počtem zemí, které se eventuálně stanou členy v první vlně. Jednání s jednotlivými zeměmi bude vedeno odděleně a bude mít vlastní rytmus určený složitostí otázek, které bude nutno vyřešit.

Komise navrhla v rámci Agendy 2000 – Za silnější a širší Evropu, aby ve vztazích mezi Evropskou unií a žadatelskými zeměmi došlo ke změnám. V první řadě doporučila posílení vztahů s nimi v rámci tzv. posílené předvstupní strategie. Program Agenda 2000 byl schválen na berlínském zasedání Evropské rady v březnu 1999.

¹⁹ Lidové noviny, *Unie za svým hodnocením České republiky stojí*, 22.11. 1997, s. 4.

²⁰ Tzv. Lucemburská skupina.

²¹ *Evropská unie*, 152

V rámci této strategie Komise uzavřela s každou kandidátskou zemí bez ohledu na stav její připravenosti tzv. přístupové partnerství. Mělo kandidátské zemi umožnit odstranění nedostatků, na něž upozornila Komise ve svém posudku. Přístupové partnerství bylo hlavním nástrojem předvstupní strategie. Stanovilo krátkodobé a střednědobé priority, které bylo třeba splnit v procesu přípravy kandidátské země na přistoupení k Evropské unii.

Komise dále doporučila doplnit rámec vztahů mezi Evropskou unií a kandidátskými zeměmi o Evropskou konferenci. Evropská konference je fórem pro politické konzultace o otázkách společného zájmu mezi členskými zeměmi Evropské unie a kandidátskými zeměmi. O Evropskou konferenci projeví zájem i další evropské země.

V oblasti justice a vnitřních věcí existuje řada otázek, které vyžadují společný postup. Jde zejména o boj proti organizovanému zločinu, terorismus, korupci, pašování drog, nelegální obchod se zbraněmi, praní špinavých peněz a ilegální imigraci. Evropská konference by měla přispět ke spolupráci mezi úřady jednotlivých států, policí a soudními orgány a spolupráci s Europolem.²²

Do konce roku 1999 předala Česká republika 29 pozičních dokumentů. Komise na základě pozičních dokumentů jednotlivých kandidátských zemí připravila návrh společných pozic Evropské unie. Na základě těchto dokumentů Rada ministrů rozhodla na svém zasedání v říjnu 1998, že věcná jednání proběhnou nejdříve na úrovni hlavních vyjednávačů a poté na ministerské úrovni 10. listopadu 1998. Ministerská konference rozhodla předběžně uzavřít tři kapitoly, a to věda a výzkum, školství a odborné vzdělávání, a malé a střední podniky. Pro ostatní kapitoly si vyžádala od kandidátských zemí další informace.

V následujícím období se jednání s jednotlivými kandidáty diferencovala. Pokud jde o Českou republiku – do konce května 2000 bylo otevřeno celkem 28 kapitol. Deset z nich bylo předběžně uzavřeno: statistika, telekomunikace, průmyslová politika, ochrana spotřebitele, výzkum, malé a střední podniky a školství a výcvik, rybolov, volný pohyb zboží a hospodářská a měnová unie. K předběžnému uzavření byla navržena rovněž kapitola společná zahraniční a bezpečnostní politika.²³

²² M. HAD, L. URBAN, *Evropské společenství: První pilíř Evropské unie*, s. 152.

Padesátistránkový dokument Komise Evropské unie rozebírající úsilí republiky na její cestě do Evropy obsahoval řadu kritických bodů, ale i slova chvály. Například práci parlamentu a ústředních úřadů hodnotila Komise pozitivně. Chválila také odhodlání vlády pustit se naplno do boje s korupcí. Zpráva připouštěla, že česká ekonomika „by měla být schopna vyrovnat se s konkurenčním tlakem a tržními silami uvnitř Evropské unie ve střednědobém horizontu“, celkově se však ekonomice moc nevěnuje. Hlavní pozornost se soustředovala na přejímání souborného práva Evropské unie, *acquis*. V této oblasti Česká republika podle názoru Bruselu příliš nepokročila od předešlého hodnocení. Je ovšem otázkou, zda vůbec mohlo k nějakému zlepšení dojít. Cyril Svoboda, jenž měl jako náměstek ministra zahraničí na starosti integraci do Evropské unie, se domníval, že tehdejší poměr sil v parlamentu snižoval šanci na dosažení jakéhokoli výraznějšího posunu.²⁴

Většina politiků se ke zprávě Komise odmítla vyjádřit. Byl mezi nimi například i tehdejší ministr vnitra Václav Grulich, jehož resortu vytýkal Brusel skoro vše, od špatné ochrany hranic po polovičatou reformu veřejné správy. Někteří státní úředníci však poukazovali na to, že ne všechny informace ve zprávě Komise jsou zcela korektní. Tvrdá kritika se například soustředila na Institut pro další vzdělávání soudců, ale jeho ředitel Petr Slunečko se tomu velice divil. „Jsou to nesmysly a nevím, jak k takovým soudům mohli dojít. Probíhají u nás semináře k problematice přejímání práva Evropské unie, dostáváme na to peníze z programu Phare, děláme jazykové kurzy. Všichni naši zahraniční hosté říkají, jak se to u nás báječně daří, a vy mi teď čtete takový blábol,“ uvedl Petr Slunečko.²⁵

Nejtvrdší kritika Evropské komise dopadla na Slovinsko a Českou republiku. Přitom právě tyto země zatím výši hrubého domácího produktu výrazně předstihují ostatní uchazeče z východní a střední Evropy. V přepočtu podle parity kupní síly dosahuje Slovinsko 68 procent úrovně průměru Evropské unie, Česká republika 65 procent. Maďarsko, Slovensko a Polsko se pohybují pod padesátiprocentní hranicí. Polsko a Maďarsko se nejvíce přiblížily splnění ekonomických kritérií členství, zatímco Česká republika a Slovinsko poklesly, ačkoli jsou nadále před ostatními.

²⁴ M. MOCEK, MF Dnes, *Zpráva Evropské unie věrně odráží realitu*, 12.11. 1998, s. 2.

2.5. Některé body zprávy Komise EU

2.5.1. Státní správa

Komise konstatuje dobré fungování parlamentu a ústředních institucí státu. Všímá si nedostatku pokroku při reformě státní správy od července 1997. Harmonogram její reformy se neplní.

2.5.2. Justice

Fungování se za poslední rok nezlepšilo a trvá vysoký počet nevyřešených případů, uvádí komise.

2.5.3. Korupce

Vláda v minulých letech označila korupci za značný problém. Jeho vyřešení brzdí nedostatek lidí a vybavení a také nízké mzdy úředníků.

2.5.4. Občanská práva

Přetrvává vysoký počet osob bez státního občanství. Nová vláda počítá se změnou zákona, která by měla problém vyřešit.

2.5.5. Makroekonomická situace

Ekonomický růst se vytratil, nezaměstnanost prudce vzrostla, na druhé straně se snížil inflační růst a zesílila exportní výkonnost. Hlavním impulsem pro strukturální reformy byly v minulém roce především jarní balíčky ekonomických opatření. V jejich rámci je pak nejkontroverznějším problémem privatizace bankovního sektoru. Probíhá také příprava na privatizaci dalších státních strategických podniků. Zatím však není jasné, jak se k tomuto

postaví nová vláda. Jmenování nové sociálnědemokratické vlády by nemělo vést k zásadní změně ekonomické politiky, mohlo by však dojít ke zpomalení tempa reform.

2.5.6. Fungování tržní ekonomiky

Cenová liberalizace pokračuje rychle, stejně jako zahraničního obchodu a kursového režimu. Překážky existují na trhu s půdou, její velká část stále zůstává v rukou státu. Podstatné zlepšení je třeba ve vzájemné komunikaci vlády a ČNB.

2.6. Komentář

Požadavky Evropské unie vůči České republice byly položeny v základní rovině fungujících kapitalismů v západní Evropě. Evropská unie si samozřejmě byla vědoma nepřipravenosti, ale svoje požadavky předložila velmi direktivně a neodkladně. Vím určitě, že naše ministerstva (především Ministerstvo zahraničních věcí) byla zahlcena a samotná reakce byla mnohdy podrážděná. Nedívím se tomu. Za dobu, kdy se integrace na všech úrovních měla stihnout, to byl nadlidský úkol. Požadavky, které nám byly předloženy, kopírovaly zažité standardy evropských států a s přistoupivšími státy a jejich specifiky se nikdo do hloubky nezaobíral. Podle mě to bylo správné, protože nejdříve musí být kostra a teprve potom vše ostatní.

3. Politická scéna v ČR

3.1. Vývoj KSČM po roce 1989

20. prosince 1989 mimořádný sjezd KSČ přijal Prohlášení k občanům ČSSR a Provolání k bývalým členům KSČ, ve kterých se občanům omluvil za chyby a omyly z let 1948 – 1989 a zároveň rozhodl o vytvoření územní organizace komunistů v Čechách a na Moravě. K tomu došlo na ustavujícím sjezdu KSČM 31. března 1990. První řádný sjezd KSČM v Olomouci, v říjnu 1990, přijal první samostatný program strany. Postupně vznikala představa o přetvoření jednotné KSČS na federaci KSČM a KSS. Stalo se tak na 18. sjezdu KSČS v roce 1990. KSS se později přeměnila ve Stranu demokratické ľavice a rozhodla se pro plné osamostatnění ještě před rozdělením ČSFR. Federace KSČM a SDL zanikla 7. dubna 1992.

V rámci vnitřní profilace, která ve straně probíhala, se diskutovala také otázka změny názvu. V této otázce rozhodlo referendum ve prospěch názvu KSČM.

Ve volební kampani v r. 1992 vytvořila KSČM s menšinovým levicovým subjektem Demokratické levice volební koalici Levý blok. Na II. sjezdu v prosinci r. 1992 v Kladně byl přijat Program KSČM, který vyjádřil komunistickou orientaci strany v nových podmínkách. Tehdejší vedení strany následně obnovilo diskusi o orientaci strany. Na základě požadavku většiny základních organizací byl do Prostějova na 26. 6. 1993 svolán III. sjezd. Potvrdil zachování názvu a přihlásil se ke kladenskému programu. Předsedou strany byl zvolen doc. PhDr. Miroslav Grebeníček, CSc. Od KSČM se postupně oddělily menší skupiny, které nebyly spokojeny s výsledky sjezdu. Tak vznikly subjekty jako Strana demokratické levice a Levý blok, později Strana československých komunistů. Tímto skončila také koalice Levý blok. Strana demokratické levice a Levý blok nenašly patřičnou podporu veřejnosti.

IV. sjezd KSČM proběhl v prosinci 1995 v Liberci. KSČM se prezentovala jako jednotný politický subjekt, který je schopen další transformace v důsledně levicovou politickou stranu.

Na V. sjezdu konaném v prosinci 1999 ve Žďáru nad Sázavou byly přijaty významné programové dokumenty - KSČM na přelomu tisíciletí a Program obnovy. Strana předložila dokumenty hodnotící vývoj společnosti za poslední období a prezentovala koncepci řešení problémů země a perspektivu dalšího rozvoje.

Na VI. sjezdu konaném v květnu 2004 v Českých Budějovicích byl přijat program Naděje pro ČR, který se vyjadřuje k současnému dění ve společnosti a nabízí řešení problémů z pohledu KSČM. Byly schváleny stanovy a další dokumenty hodnotící vývoj, dosažené výsledky a další směřování KSČM.²⁶

3.2. Vývoj ODS po roce 1989

Vzniku Občanské demokratické strany předcházela zrod Občanského fóra v reakci na události 17. listopadu 1989. Občanské fórum vzniklo o dva dny později v Činoherním klubu při setkání tří stovek lidí z oficiálních i neoficiálních struktur. Od počátku se v něm angažovala řada pozdějších představitelů ODS.

Již před prvními svobodnými volbami v roce 1990 se začalo ukazovat, že stávající horizontální struktura občanských fór je nevyhovující. Veškerá moc byla soustředěna v rukou úzké skupiny politiků Koordinačního centra OF, kteří mimo jiné odmítali vytvoření standardní struktury politických stran. S postupem času se uvnitř tohoto seskupení stále zřetelněji projevovaly rozdílné názory v pohledu na celkový charakter státu a reformní strategii. Řada politiků OF hodlala navázat na obrodný proces v roce 1968, který měl směřovat k socialismu "s lidskou tváří". Většina regionálních zástupců OF tyto reminiscence odmítla a dala přednost reformátorům. Výsledkem tohoto střetu regionů a centra je volba Václava Klause předsedou OF dne 17. října 1990.

Na sněmu OF v Hostivaři 12. ledna 1991 byl 80% přítomných hlasů přijat Výchozí politický program OF, znamenající přerod všelidového hnutí v politickou stranu pravicové orientace. Odpůrci tohoto vývoje v čele s Pavlem Rychetským, Jiřím Dienstbierem a Petrem Pithartem se se vzniklou situací nesmířili. Neudržitelnost další společné existence názorově nekonzistentního tělesa nakonec vedla k mimořádnému, tzv. "rozlučkovému"

sněmu OF, konanému v Praze dne 23. února 1991. Ten rozhodl o rozdělení OF na budoucí Občanskou demokratickou stranu a různá hnutí, ze kterých vznikaly strany ostatní.²⁷

Ve Sněmovní ulici, kde potom dlouhá léta sídlila Hlavní kancelář ODS, byl 4. března 1991 oficiálně ustaven přípravný výbor ODS, jehož předsedou se stal Václav Klaus. Výbor intenzivně pracoval na konstituování strany, na přípravě ustavujícího kongresu, stanovách a organizační struktuře.²⁸

3.3. Vývoj ČSSD po roce 1989

Rychlý spád událostí po 17. listopadu 1989 vytvořil podmínky pro obnovu Československé sociální demokracie na domácí půdě. Protože Rudolf Battěk, designovaný vůdce obnovené strany, odmítl tento krok jako předčasný, ujal se úkolu Slavomír Klaban a 19. listopadu 1989 proklamoval v rozhlasové stanici *Svobodná Evropa* obnovení činnosti strany. V následujících dnech byl ustaven přípravný výbor v čele s předsedou Slavomírem Klabanem a tajemníkem Břetislavem Nedbálkem, který řídil stranu až do řádného XXIII. sjezdu v březnu 1990. Dvanáctého prosince 1989 vyšlo první číslo obnoveného *Práva lidu*.

Na prvních krocích obnovy strany se podíleli lidé různých generací, ideového vývoje a politických zkušeností: někdejší předúnoroví sociální demokraté (Slavomír Klaban, Břetislav Nedbálek, Vladislav Všetěčka), pokračovatelé v rodinné sociálně demokratické tradici, často přímí potomci čelných představitelů klasické sociální demokracie (Petra Buzková, Martin Starec), někteří sociálně demokratičtí aktivisté disentu (Pavel Novák) i protagonisté občanských iniciativ konce osmdesátých let (Vladimír Špidla). Konstituování staronové strany probíhalo bez přímé účasti vedení exilové sociální demokracie, ale za významné pomoci představitelů jejího opozičního „reformního směru“ – Radomíra Luži, Jiřího Horáka, Přemysla Janýra a Edvarda Táborského, kteří byli také kooptováni do přípravného výboru. První období existence obnovené Československé sociální demokracie bylo tak poznamenáno určitým odstupem mezi ní a exilovou stranou, která pokračovala paralelně ve své činnosti ještě pět let.

²⁷ KDU – ČSL, ODA nebo KDS, která se spojila s ODS. Koncem 90. let vzniká další parlamentní strana US, která se vytvořila z názorového křídla ODS.

V lednu 1990 se stal členem přípravného výboru i Rudolf Battěk a záhy byl zvolen prvním místopředsedou rozšířeného celostátního přípravného výboru. Na XXIV. obnovovacím sjezdu, konaném 24. a 25. března v Praze-Břevnově, kandidoval na funkci předsedy strany, byl však poražen čelným představitelem sociálně demokratického exilu, politologem prof. dr. Jiřím Horákem, působícím od roku 1951 v USA. Slavomír Klaban byl zvolen čestným předsedou.

Břevnovský sjezd také rozhodl o samostatné účasti ČSSD v nastávajících parlamentních volbách - prvních od pádu komunistické totality; současně však dovolil členům strany kandidovat i za Občanské fórum, čehož využila Battěkova skupina, jež ustavila Klub sociálních demokratů Občanského fóra. Volby skončily pro stranu neúspěchem: nezískala ani jediný mandát v žádném ze tří ústředních zastupitelských sborů. Naproti tomu členové Battěkovy skupiny byli na kandidátkách Občanského fóra zvoleni a krátce po volbách se definitivně rozešli s ČSSD (R. Battěk byl vyloučen poté, co se odmítl podřizovat rozhodnutím stranických orgánů).²⁹

3.4. Stanoviska jednotlivých stran

Naše politické strany se nesnažily o výraznou evropskou politiku ve smyslu odlišit se od těch druhých. Není náhodou, že se na naší politické scéně množily různé projevy, které se nějakým způsobem dotýkaly problematiky Evropské unie. Bylo to nepochybně dobře, neboť přispívaly k větší informovanosti veřejnosti o stavu naší integrace. Ponechme stranou, že tehdejší forma osvěty o evropské integraci byla poněkud chaotická. Pravda je, že lepší je nějaké povědomí než žádné. Pravděpodobně minula doba, kdy se o Evropské unii u nás hovořilo jen v souvislosti s orientací naší zahraniční politiky. Tu nyní u nás nikdo nezpochybňoval, alespoň pokud jde o hlavní politické strany. Členství v Evropské unii zůstávalo naší největší dlouhodobou zahraniční prioritou. Proces integrace s sebou přinášel stále častější kontakty české politické reprezentace s čelními představiteli členských států i Evropské unie samé. Možná právě od nich k nám pomalu přicházelo poučení o nutnosti přenést téma evropské integrace více na domácí politickou scénu.

Pro Českou republiku byla důležitá otázka, jakým způsobem přinášet evropská témata na naši domácí scénu. Osobně se domnívám⁷, že nemůže být zásadnějšího rozporu, pokud

jde o reálnou politiku vůči Evropské unii. Každý nový člen je nucen přijmout stávající pravidla. Prostor pro nějaké výrazné manévrování politických stran tak vlastně nebyl. Jediné k čemu bylo možné vyjadřovat seriózní závěry, byla víceméně otázka členství.

Stanoviska jednotlivých stran popř. resortů byla podmíněna politickou mocí v České republice. Listopadová revoluce v roce 1989, politická krize v roce 1997, supervolební rok 1998, byla to skutečně demokracie, všechno to, co se dělo na tuzemské politické scéně? Bylo snadnější opravit rozbité ulice, než lidské myšlení. Totalitní způsob uvažování nás deformoval hned dvakrát: poprvé tím, že některé politické kroky jsou samy hluboce zasaženy totalitním myšlením, podruhé zase tím, že si s takovou politikou kvůli téže myšlenkové deformaci nikdo nevěděl rady. Pohnuté roky a nestálost politické scény vedly k předčasným volbám v roce 1998. Václav Havel podepsal 26.3. 1998 ústavní zákon o zkrácení volebního období poslanecké sněmovny.

V době, o které mluvíme, působily dvě téměř vyrovnané „demokratické“ strany ODS a ČSSD. Předvolební souboj se zúžil na pouhé napadání soupeře a po volbách na opoziční smlouvu jednotlivých kandidátů. Všeobecně ale stanoviska k přičlenění České republiky k Evropské unii byla ze strany ODS chladnější než ČSSD. Václav Klaus a Miloš Zeman přesto přistoupili k opoziční smlouvě, lépe řečeno k „velké koalici“. Problematika přičlenění České republiky k Evropské unii zůstávala stranou a stala se jakýmsi předvolebním strašákem.

Po uklidnění politické situace v České republice po roce 1998 se znovu obnovila diskuse o vstupu České republiky do Evropské unie.

3.5. Reakce poslaneckých stran a jejich představitelů na vstup do EU

Česká společnost se musela vyrovnávat po roce 1989 s nulovou strukturou politické scény. Nově se tvořící levice a pravice hledaly formy vlády a plnění funkce politické strany jako takové. V průběhu let porevolučních se vytváří parlament složený z demokraticky volených stran a následně na to senát. Tehdejší politická scéna byla rozdělena mezi dvě velké politické strany ODS a ČSSD. Díky patové situaci, která nastala koncem devadesátých let minulého století, musela vzniknout politická scéna založená na

principu malých nebo velkých koalic. Do té doby to byla koalice většinou KDU - ČSL a ODS. Volby v červnu 1998 ale vyústily v určitý politický chaos a nestabilitu. Vykvasili nejen nejružnější postkomunistické neduhy, strukturální problémy zaviněné polovičatými reformami, ale i tradiční negativní archetypy českého politického chování. Souběh těchto jevů předznamenal začátek krize, která se bude dále prohlubovat.

Stranictví převážilo nad národními zájmy. V době, o které mluvíme máme jako stát nejméně vhodné podmínky pro jednání s Evropskou unií. Zprávy a vyhodnocení Evropské unie spolu s chováním k naší politické reprezentaci bylo tak trochu rozpačité. Skandály, výměna vlády, rozkol na pravici a k tomu celá řada nečekaných zvratů. Navíc proloženo několikerymi volbami. To všechno v domácí politice znamenal rok 1998, bezpochyby nejbouřlivější období po pádu komunistického režimu. Tehdy všechny politické strany šly do mimořádných voleb, které byly východiskem z vládní krize z přelomu roku 1997. Bývalý premiér Václav Klaus také v anketě MF Dnes uvedl, že jej nejvíc potěšilo, jak ODS přestála rozštěpení a uspěla ve volbách.³⁰

Události na začátku roku 1998 naznačovaly, že by politici nejvíce spjatí s různými neduhy transformační éry mohli být vystřídáni novou politickou generací. Kdyby se tak stalo, česká politika by se možná stala méně ideologickou, méně konfrontační a méně personifikovanou a vydala by se směrem k pragmatickému, věcnému pojetí politiky moderní Evropy. Vláda Josefa Tošovského, která byla vytvořena jako vláda přechodná, se snažila do politiky vnést nový styl. Ubylo především bezduchého stranictví, což bylo dáno především polopolitickým složením vlády. To bylo vynuceno okolnostmi poté, co se po zhroucení bývalé koalice na konci roku 1997 ukázalo, že není možné sestavit vládu plně politickou. Velké politické strany ovšem považovaly Tošovského vládu za nebezpečí pro sebe samé, a to nejen proto, že v ní byl oslaben stranický princip. Zejména Občanská demokratická strana vedla proti Tošovského vládě nesmiřitelný boj. Prezident Václav Havel byl obviňován z toho, že vláda byla výsledkem jeho údajné záliby v nepolitické politice. Ve skutečnosti Havel nikdy nezpochybňoval stranický systém jako základní pilíř moderních demokracií. Šlo mu především o chování politických stran, které přispěly k ekonomickým a politickým problémům svým neustálým nadřazováním úzkých stranických zájmů zájmům obecným. Vystřídání vlády Václava Klause vládou Tošovského mohlo a mělo posloužit k hluboké reflexi minulých chyb. Ta se však buď vůbec nekonala, anebo byla zúžena na laciná partajní hesla typu "spálená země" či různé teorie spiknutí.

předvolební boj se tak nesl v duchu starých ideologických klišé. Výrazně negativní roli sehrála především předvolební strategie ODS, která postavila svou kampaň na svérázné interpretaci událostí z konce roku 1997, v nichž dominovala snaha vykreslovat Václava Klause jako politického mučedníka. Volby v červnu 1998 ukázaly, že česká společnost není připravena na výrazné změny. Ačkoliv Tošovského vláda si počínala dobře a odcházela s vysokou popularitou, občané dali nakonec hlas tradičním vzorcům politického chování. Dvě největší strany okamžitě po volbách začaly varovat prezidenta, že nesmí vůbec pomýšlet na řešení případného patu vytvořením nepolitické vlády. Havel neměl nic takového v úmyslu. Výsledky voleb respektoval a snažil se pomoci řešení preferovanému Milošem Zemanem - to jest koalici ČSSD a lidovců s účastí či podporou Unie svobody. Tím, že se takovou koalici nepodařilo nakonec vytvořit, je vinno nejenom ideologizování Unie svobody, ale i vítězství stranicko-mocenského uvažování v řadách ČSSD a ODS nad skutečnou starostí o věci veřejné. Takzvaná opoziční smlouva je a zůstane především dohodou o dělení politické moci. Spadá do kategorie nestandardních, extraparlamentních mechanismů. Smlouva dovršila proces totálního zpartajnění českého politického života v tom smyslu, že v politice již téměř vůbec nejde o zájmy společnosti, ale jen o zájmy stran a jejich lídrů. Výsledkem je slabá vláda jedné strany, která nemá sílu, aby v parlamentu prosadila ty zákony, které jsou v zájmu řešení ekonomické krize či v zájmu našeho přibližování k Evropské unii. Obecně lze říci, že v roce 1998 se v plné síle vynořily archetypy politického chování, které byly typické pro českou politiku již během první republiky, jako jsou značná míra provinciálnosti, sebezahleděnosti a s nimi spojeného intenzivního partajnění neschopného reflektovat národní zájmy či dění v okolním světě. V kontextu tohoto negativního vývoje poněkud bledne i jediný skutečný úspěch, kterého Česká republika v roce 1998 dosáhla - téměř definitivní stvrzení našeho budoucího členství v NATO.³¹

V České republice se politická sféra vlivu rozděluje na hlavní města a venkov, pochopitelný a v postkomunistických zemích běžný jev. Názorovost se liší i v krajích s menší či větší nezaměstnaností. Nejúspěšnější politickou stranou, která vyhrála v komunálních volbách v jednotlivých městech a obcích severozápadních Čech, odkud pocházím, se stali komunisté. V součtu vítězství dominovali ale nezávislí kandidáti. Nezávislí kandidáti i komunisté bodovali v drtivé většině v obcích, kde se lidé znají a nehledí na svoji politickou příslušnost. Velké politické strany také v malých obcích

většinou svoje kandidátky ani nestavěli, jejich členové občas kandidovali spolu s nezávislími. Typickým příkladem vítězství nezávislých kandidátů bylo Litoměřicko, kde se nacházela takřka stovka malých vesnic. Severočeská města se stala baštami ODS, druzí se zde umístili sociální demokraté. Ti sice byli ve většině míst favority komunálních voleb, ale malá volební účast je zde nakonec stála prvenství. V menších městech a v obcích také někdy vyhrály různé koalice politických stran, nebo se vítězem stala strana, která jinde nebodovala. V tomto případě většinou strana vděčí za své vítězství popularitě svého lídra.

Komunální politika měla dopad na celkové klima v obecné rovině. Problematika vstupu do Evropské unie na úrovni malých měst nebo obcí není nějak intenzivně řešena, pouze společná tendence čerpat různými způsoby finance z fondů Evropské unie. Spolupráce s těmito institucemi fungovala ještě před naším vstupem. Evropské fondy se zapojovaly do různých projektů zejména v kulturní oblasti. Nejvíce prostředků čerpaly obce a města v pohraničí, kde působil západoevropský kapitál. V politice parlamentní a senátní se jednalo spíše o hru ČSSD a ODS, kdy proevropské tendence okatě prezentovala ČSSD. ODS měla v čele s Václavem Klausem spíše obavy z nepřipravenosti České republiky. Považovala náš stát za slabě konkurenceschopný zejména v ekonomické oblasti. „Nechceme do Evropské unie za každou cenu,“ znělo jednomyslně z řad ODS. Podmínky a vyjednávání měly být postupné a přístupnost k ústupkům měla být co nejmenší. Po referendu o vstupu do Evropské unie však čekala českou diplomacii tvrdá práce.

Česká republika volebním neklidem ztratila zbytek výlučnosti mezi středoevropskými státy, její mezinárodní postavení však zásadně neutrpělo. Těžko však za to můžeme děkovat našim diplomatům. V míjejícím roce pro nás hrály především příznivé posuny v Evropské unii a alianci, které jsme však zásadněji neovlivnili.

Po roce 2000, kdy se politická scéna uklidnila, bylo vše již v rukou úředníků České republiky i Evropské unie.

3.6. Volby 1992-2002

3.6.1. Parlamentní volby 1992

Parlamentní volby, které proběhly ve dnech 5. - 6. června 1992, se staly první vážnou zkouškou ODS po jejím konstituování na české politické scéně. Vstupovala do nich s programem "Svoboda a prosperita", jehož teze přijal I. řádný kongres a s novým logem v podobě siluety modrého ptáka, symbolizujícího svobodu (navrženého Petrem Šejdlem).

Koalice ODS - KDS zvítězila jak ve Sněmovně národů FS (33,43% hlasů), ve Sněmovně lidu FS (33,90%), tak v České národní radě (29,72%). Za ODS bylo do Federálního shromáždění zvoleno celkem 76 poslanců a do České národní rady 66 poslanců.

Prezident Václav Havel pověřil předsedu ODS Václava Klause sestavením koaliční vlády České republiky ODS - KDS - ODA - KDU-ČSL, disponující 105 mandáty ze 200. Kabinet vládl v letech 1992 - 1996 a za tuto dobu provedl základní reformní kroky. Pokračovalo uvolňování tržních mechanismů, zahájené reformátory již v předchozí federální vládě. Vláda uskutečnila nejrozsáhlejší privatizační proces z postkomunistického bloku, kdy přešly do soukromých rukou tisíce státních podniků. ODS po celou dobu prosazovala vyrovnané nebo přebytkové rozpočty, klesal státní dluh. V tomto období se významnou měrou spolupodílela na postupném začleňování ČR do demokratických struktur (mj. Rada Evropy, OECD, NATO, EU).³²

3.6.2. Komunální volby 1994

Komunální volby se uskutečnily ve dnech 18. - 19. listopadu 1994. ODS v nich dosáhla absolutně nejvyššího počtu voličských hlasů (29,5%). Počet získaných hlasů i mandátů vzrůstal s velikostí sídel, přičemž ve městech v naprosté většině případů ODS vyhrála. To se odrazilo v následných povolebních jednáních, kdy se jí podařilo získat posty primátorů ve většině velkých měst a řadu starostenských funkcí v dalších obcích. Úspěch

voleb dotvrzuje skutečnost, že ODS postavila kandidáty pouze ve čtvrtině všech obcí, což bylo podstatně méně, než měli nezávislí, komunisté a lidovci.³³

3.6.3. Volby do Poslanecké sněmovny a Senátu 1996

Volby do Poslanecké sněmovny proběhly ve dnech 31. května - 1. června 1996. ODS do nich vstupovala s volebním programem "Dokázali jsme, že to dokážeme" a zvítězila v nich se ziskem 29,62% hlasů (68 křesel). Nečekaný úspěch ČSSD, které se podařilo akumulovat hlasy levicových voličů, však znamenal ztrátu parlamentní většiny pro původní vládní sestavu. Prezident pověřil Václava Klause sestavením menšinové vlády ODS - ODA - KDU-ČSL, disponující 99 křesly ze 200. Miloš Zeman se stal předsedou Poslanecké sněmovny. Druhý kabinet Václava Klause vládl v letech 1996 - 1997. ODS v té době čelila silné vnější opozici a postupem času stále silnější opozici uvnitř koaliční sestavy.

V historicky prvních senátních volbách v listopadu 1996 získala ODS celkem 32 mandátů (79 postupů z 1. kola z 80 kandidatur), což bylo nejvíce ze všech politických stran. Výsledek 2. kola do značné míry poznamenala taktika lidovců, kteří v řadě míst podporovali kandidáty opozice.³⁴

3.6.4. Volby do poslanecké sněmovny 1998

ODS vstupovala do mimořádných voleb do Poslanecké sněmovny, které se konaly ve dnech 19. - 20. června 1998, s volebním programem "Hlavu vzhůru". S přihlédnutím k poslednímu vývoji dosáhla nečekaně dobrého výsledku a se ziskem 27,74% voličských hlasů obsadila druhé místo za ČSSD s počtem 63 křesel.

Povolební jednání se ukázala jako mimořádně komplikovaná. Přes překvapivý výsledek voleb pokračovala snaha vytlačit ODS do izolace s komunisty. Unie svobody v čele s Janem Rumlem tehdy zablokovala rýsující se vytvoření koalice ČSSD - KDU-ČSL - US s podporou prezidenta Václava Havla, přičemž Miloš Zeman nabídl post premiéra Josefu Luxovi. Podmínky pro sestavení původní koaliční vlády ze strany menších partnerů

³³ <http://katalog.seznam.cz/Institute-a-urady/Politicke-strany-a-politika/>

však byly pro ODS neakceptovatelné, neboť by zásadním způsobem deformovaly reálný volební výsledek.

Neprůchodnost sestavení stabilní většinové vlády a hrozba dlouhotrvající politické krize vyústily v podpis "Smlouvy o vytvoření stabilního politického prostředí v ČR" mezi ODS a ČSSD. Tzv. Opoziční smlouva stanovila podmínky existence menšinové vlády ČSSD včetně dohody o provedení ústavních změn a změny volebního zákona. Václav Klaus byl zvolen předsedou Poslanecké sněmovny. ODS se rozhodla pro sestavení stínové vlády, kopírující složení vlády skutečné.³⁵

3.6.5. Senátní a komunální volby 1998

V senátních volbách, konaných v listopadu roku 1998, získala ODS 9 křesel (22 postupů z 1. kola ze 27). Libuše Benešová byla následně zvolena předsedkyní Senátu.

V souběžných komunálních volbách dostala ODS 24,27% všech odevzdaných hlasů, což bylo nejvíce ze všech politických stran. Opět potvrdila svoje silné postavení především ve větších městech a v následujících povolebních jednáních se jí podařilo získat posty více než 500 starostů a primátorů.³⁶

3.6.6. Toleranční patent

Strany Opoziční smlouvy se od počátku dostaly pod citelný politický i mediální tlak. Nespokojenost s výsledky vládnutí ČSSD se časem stále silněji projevovala i uvnitř ODS. ODS vyvolala ve snaze překonat zablokovanou politickou situaci v konfrontační atmosféře podzimu roku 1999 (iniciativa "Děkujeme: odejděte!") sérii jednání o vytvoření vlády široké koalice, na které by se podílely všechny demokratické strany. Strany tehdejší Čtyřkoalice toto řešení neakceptovaly.

Výsledkem následných politických jednání se stal tzv. "Toleranční patent", znamenající soubor podmínek tolerance socialistické vlády a zesílení snahy o zadržování ČSSD při plánovaném pootočení polistopadového vývoje doleva. Dne 26. ledna 2000

³⁵ <http://katalog.seznam.cz/Instituce-a-urady/Politicke-strany-a-politika/>

podepsaly ODS a ČSSD pět dohod, doplňujících Opoziční smlouvu. Tyto kroky doprovodila výrazná obměna vlády, což vyvolalo částečné zklidnění politické situace.³⁷

3.6.7. Krajské a senátní volby

Navzdory ODS prosadily ostatní politické strany změnu státoprávního uspořádání, vedoucí k vytvoření 14 krajů. Přestože tato reforma nebyla legislativně dotažena, konaly se dne 12. listopadu 2000 první volby do krajských zastupitelstev. ODS do podzimní kampaně vstoupila s heslem "Hlavou i srdcem". Podařilo se jí zvítězit v sedmi krajích ze 13 (bez Prahy) se ziskem celkem 24% hlasů před favorizovanou Čtyřkoalicí a ČSSD. Následně se jí podařilo obsadit posty 8 hejtmanů, přičemž ve všech krajských radách dosáhly převahy strany napravo od středu. ODS se následně nepodařilo prosadit racionální krajskou legislativu, která by zabránila růstu nákladů na veřejnou správu a účelněji by vymezila kompetence mezi jejími jednotlivými stupni.

Ve stejném termínu se konaly volby do jedné třetiny Senátu a ODS v nich získala 9 křesel. Čtyřkoalici se podařilo spolu s částí nezávislých ovládnout Senát, což mělo následné dopady při projednávání zákonů v horní komoře Parlamentu.

Dne 2. prosince 2001 byla ODS jako první česká politická strana přijata do IDU.³⁸ Václav Klaus byl zvolen dne 10. června 2002 na konferenci ve Washingtonu jedním z místopředsedů této organizace.³⁹

3.6.8. Volby do Poslanecké sněmovny 2002

Volby do Poslanecké sněmovny se konaly ve dnech 14. - 15. června 2002. ODS zahájila volební kampaň již koncem ledna startem tzv. "Témat dekády", předkládajících veřejnosti názory a postoje ODS k důležitým problémům současnosti. Ve volbách zvítězila ČSSD se 30,20% hlasů, ODS skončila na druhém místě se ziskem 24,47% hlasů, což následně Výkonná rada označila za zřetelný neúspěch. Ve volbách celkově oslabily politické strany napravo od středu, výrazného úspěchu dosáhli komunisté.

³⁷ <http://katalog.seznam.cz/Institute-a-urady/Politicke-strany-a-politika/>

³⁸ IDU (International Democrat Union), celosvětová organizace pravicových politických stran. Sdružuje desítky konzervativních a liberálních stran ze všech světadílů.

Vítězná ČSSD se rozhodla sestavit koaliční vládu s KDU-ČSL a US-DEU (101 mandátů), jejíž křehkost se projevila již při volbě vedení Poslanecké sněmovny a mnohem zřetelněji při schvalování ekonomických opatření po katastrofálních povodních v srpnu téhož roku. ODS přešla do čisté opozice.⁴⁰

3.6.9. Volby do Senátu a komunální volby 2002

ODS vstoupila do podzimních voleb do jedné třetiny Senátu a komunálních voleb s volebním heslem "Nabízíme Vám pravici" s cílem obrátit jarní trend voličských preferencí. V senátních volbách, které se konaly na přelomu října a listopadu 2002, se ODS podařilo zvítězit v 9 senátních obvodech a dosáhla tak nejlepšího výsledku ze všech účastníků. Naopak zcela propadly strany bývalé Čtyřkoalice a komunisté. ODS si upevnila pozici nejsilnějšího politického subjektu v Senátu s 26 senátory.

Komunální volby se konaly ve dnech 1. - 2. listopadu. ODS si zhruba udržela svoje pozice a získala nejvyšší počet 25,23% voličských hlasů před ČSSD a KSČM i přesto, že kandidovala pouze v jedné pětině obcí a měst. Uspěla především ve větších sídlech. Z 19 statutárních měst se jí podařilo zvítězit v 16 a včetně Prahy následně získala posty 13 primátorů.⁴¹

3.7. Komentář

Popsáním naší vnitropolitické situace během integrace jsem chtěla naznačit, za jakých podmínek se u nás takzvaně dělala politika. Křehká demokracie České republiky spolu s malou profesionalitou politiků a téměř žádnou kulturností politických projevů udělaly z české scény nesourodou a nedefinovatelnou společnost. Tím myslím nezařaditelnost politických stran na pravé nebo levé. Důležité pro mne bylo nastínit volební situace v průběhu let, protože, ač se to může zdát jakkoliv bez spojitosti, mělo to zásadní význam na celkový postoj k přistupování do EU. Téma politických stran je výživné a osobní zájmy jsou tady více než zřetelné. Nevím, jakých výsledků dosahují zahraniční politici na

³⁹ <http://katalog.seznam.cz/Instituce-a-urady/Politicke-strany-a-politika/>

⁴⁰ Tamtéž.

⁴¹ <http://katalog.seznam.cz/Instituce-a-urady/Politicke-strany-a-politika/>

mezinárodní scéně, ale co se týče našich politiků, komisařů, úředníků, jistě patříme do užšího výběru prospěchářských kandidátů. Je pro mě spodivem, jací lidé z České republiky se prezentují za náš národ, ale jako všude, můžeme i zde objevit velké osobnosti.

4. Dohody ČR s EU

4.1. Příprava ČR na vstup do EU

V souladu se svým programovým záměrem vstoupit do Evropské unie jako plnoprávný člen vytvořila vláda České republiky v listopadu 1994 Výbor vlády České republiky pro evropskou integraci v čele s předsedou vlády. Od roku 1998 předsedal tomuto výboru místopředseda vlády pro koordinaci zahraniční a bezpečnostní politiky. Výbor je koordinačním a poradním orgánem vlády pro přípravu vstupu České republiky do Evropské unie. Formuluje základní strategii a projednává základní otázky vztahů s Evropskou unií. Má právo předkládat vládě návrhy k rozhodnutí.

Pro praktickou přípravu na vstup do Evropské unie byl ustaven Pracovní výbor pro integraci České republiky do Evropské unie, jemuž předsedal státní tajemník – 1. náměstek ministra zahraničních věcí Pavel Telička. Pracovní výbor koordinuje práci všech ústředních orgánů státní správy, ČNB a NKÚ při plnění úkolů spojených s prováděním Evropské dohody a úkoly spojené s přípravou České republiky na vstup do Evropské unie.

42

Pracovní výbor zřídil pracovní skupiny, které připravují odborná stanoviska k dílčím otázkám. Členy pracovních skupin jsou zástupci orgánů, jichž se týká daná věcná problematika. Ve většině ústředních orgánů státní správy zastoupených v Pracovním výboru byly zřízeny útvary pro evropskou integraci.

Po parlamentních volbách v roce 1998 byly vytvořeny parlamentní orgány pro evropskou integraci. Výbor pro evropskou integraci Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky byl ustaven 17. července 1998. Měl 18 členů, jeho předsedou byl poslanec Jaroslav Zvěřina (ODS). Výbor pro evropskou integraci Senátu Parlamentu České republiky byl ustaven 17. prosince 1998. Měl 10 členů a jeho předsedkyní se stala Jarmila Filipová (ODS).⁴³

4.2. Asociační dohody – počátek integrace

V průběhu první poloviny 90. let byly s postkomunistickými státy uzavírány asociační dohody o přidružení, které sice nedávaly záruku na budoucí členství v Evropské unii, ale umožňovaly lepší politický dialog, institucionální spolupráci a odstraňování obchodních bariér. Evropská unie se zavázala snižovat svoje cla a kvóty rychleji než východní státy, aby zmírnila dopady volného obchodu na jejich ekonomiky. Po rozpadu Československa musela Česká republika podepsat Eurodohodu znovu. Ta vstoupila v platnost 1. února 1995. Na základě této dohody se český premiér také například mohl účastnit zasedání Evropské rady a rezortní ministři se mohli dvakrát ročně účastnit zasedání Rady ministrů.

V průběhu první poloviny 90. let se představitelé Evropské unie zdráhali dát závazný termín, kdy budou moci vstoupit postkomunistické země do Evropské unii. V červnu 1993 byla ale na summitu v Kodani schválena tzv. Kodaňská kritéria (viz 3. kapitola), která určovala podmínky vstupu pro budoucí nové členy.

Samotné vyjednávání probíhalo formou mezivládních konferencí, na jedné straně s členskými státy Evropské unie (jednání vždy řídila předsednická země) a na straně druhé s kandidátskými zeměmi. Pro vstup nových zemí byla velice důležitá ratifikace Smlouvy z Nice v roce 2003, která mimo jiné připravila evropské instituce na přijetí nových členů. V prosinci 2002 byla v Kodani s deseti kandidátskými zeměmi uzavřena jednání a v Athénách v dubnu 2003 byla podepsána smlouva o přistoupení. Ta stanovila datum vstupu deseti zemí 1. května 2004. Smlouvy o přistoupení ratifikovaly národní parlamenty členských zemí Evropské unie, Evropský parlament a taktéž nově přistupující státy. Některé si zvolily parlamentní způsob ratifikace, některé, mezi nimi i Česká republika, si zvolily referendum. V České republice se vyjádřilo pro vstup do Evropské unii 77,33% voličů, volební účast byla 55,21%.⁴⁴

Česká republika uzavřela s Evropskou unií tuto dohodu o přidružení, tzv. asociační smlouvu. Tento dokument, na který se začíná pomalu zapomínat, výrazně ovlivňoval i českou vnitřní politiku po celá 90. léta. Byla to důležitá smlouva, na jejímž základě jsme se postupně a nepozorovaně stali - až na výjimky - součástí celního, obchodního a ekonomického prostoru Evropské unie. Se všemi z toho plynoucími klady i zápory. Právě

díky jejímu desetiletému naplňování, byť ne vždy dokonalému, jsme vstoupili 1. května do Evropské unie.

Už Evropská dohoda byla dobrou ukázkou toho, že jakmile se něčeho chopí Evropská komise, obvykle to, sice těžkopádně, ale soustavně a promyšleně uvede do života. Celé uplynulé desetiletí bylo o tom, že se členské země unie na něčem politicky dohodly, zadaly komisi úkol to provést a bývaly pak mnohdy postaveny před hotovou věc v podobě výsledku, který se už nedal odstranit. Komise se řídila nejednou usneseními Evropské rady, kde se šéfové států a vlád nechávali strhnout svým historickým posláním, a jejich ministři pak v mezidobí brzdili, kde mohli. Realita postupného sbližování a propojování na mikro - i makroekonomické úrovni, výrazná změna orientace obchodních toků, postupný a posléze závratný nárůst investic z Evropské unie do České republiky byly oním stále pevnějším základem, od kterého se pak odvíjely další politické záležitosti. Tvořily se evropské zákony, směrnice všeho druhu převáděné postupně do českého práva podle Bílé knihy, kterou Komise EU vyhotovila pro potřeby tohoto procesu. Byla dokonalým průřezem evropským zákonodárstvím, který pomáhal stejně dobře nám jako unijním institucím. Byla vlastně první jakousi kodifikací všeho důležitého, co v tomto právu je, bez čeho se nedá do Evropské unie vstoupit. Právníci na ministerstvu spravedlnosti, poté na předsednictvu vlády, v resortních ministerstvech odváděli v těch dobách nesmírnou harmonizační práci, která se hlavně hodila v poslední předvstupní fázi doladování veškerého práva.

V roce 1995 se Evropská unie definitivně rozhodla, že přibere další členy a že to udělá relativně rychle. Nevědělo se zajisté, zda to budou jenom čtyři tzv. visegrádské země, nebo případně i někdo další. Následující čtyři roky byly zaplněny právě spekulacemi o tom, zda má být rozšíření malé nebo velké, rychlé nebo pomalé.

Zprvu se stal nejbližším termínem rok 2000. Tehdejší český premiér Václav Klaus ho označil za příliš vzdálenou metu. Posléze se jím ve Varšavě a v Budapešti oháněli jak německý kancléř Helmut Kohl, tak francouzský prezident Jacques Chirac. Rychlé "visegrádské" rozšíření na druhé straně mařily pochybnosti o evropské způsobilosti Mečiarova panování na Slovensku. Skandinávie bojovala za baltské země a uhasínající jugoslávské krveprolití dodávalo naléhavosti slovinské kandidatuře.⁴⁵

⁴⁴ http://www2.euroskop.cz/data/index.php?p=detail&c-id=42037&h_kat_id=5491&id=5097

Ještě dřív, než se přistoupilo k samotným vstupním rozhovorům, nařídila Evropská unie analytickou prověrku práva. Tento "screening" byl příležitostí pro obě strany nejen zjistit, které zákony jsou kompatibilní a které ne, co je potřeba ještě do českého práva převzít, co změnit a co vyřadit, ale také porovnat názvosloví, chápání pojmů, myšlení. Nejednou se ukázalo, že Česko je daleko víc "právní stát", než si v Bruselu leckdo představoval. Jako stará průmyslová země orientovaná na zahraniční obchod se mohlo Česko pochlubit propracovanou soustavou legislativy zajišťující pohyb zboží, licencí, certifikace, zkušebnictví. Na druhé straně se potvrdilo, že pokud jde o oblast ekonomiky a financí, o dozorové, kontrolní, dohlížecí, regulační funkce, povinnosti a orgány ve sféře bank, pojišťoven, cenných papírů a podobně, má Praha hodně co dohánět. Problém byl samozřejmě s obrovským nákladem zemědělských unijních předpisů, snad poloviny z 80.000 stránek veškerého práva, které vyplývají jen a jen ze specifiky nadměrné regulace společné zemědělské politiky. A také s řadou právních aktů v oblasti ochrany životního prostředí, která se v ekologicky zdevastované zemi prosadila jako respektovaný obor teprve pod tímto tlakem ze strany Bruselu.⁴⁶

Při pohledu zpět byl "screening" stejně důležitý, ne-li důležitější než samo jednání, protože se při něm vyřešila naprostá většina právní agendy. Do vstupních rozhovorů přešly nedodělky, různá zpoždění v harmonizaci legislativy, a především politické problémy.

"Postupujeme, kapitola po kapitole." Předseda Evropské komise Romano Prodi si zvykl vyslovovat tuto větu, kdykoli byl nucen veřejně vystoupit po boku některého ze státníků kandidátských zemí.⁴⁷ Čtyři roky vstupních rozhovorů byly těžké i proto, že byly v zásadě neveřejné - nemělo se správně nic říkat, protože nic definitivně neplatilo.

Komise EU napřed s Prahou debatovala o obsahu výchozího dokumentu, návrhu společné pozice Evropské unie. Ten pak předložila členským státům, které do něj vnášely změny.

Doslova válku vedlo české ministerstvo průmyslu a obchodu proti Evropské komisi ohledně státní pomoci hutnímu průmyslu. Nešlo jen o věcný, ale také filosofický, koncepční spor, který skončil nerozhodně – Evropská komise neprosadila svou představu, jak privatizovat Novou Huť a Vítkovice, souhlasila se státní podporou pro oba

⁴⁶ M. MOCEK, MF Dnes, *EU : Češi až ve třetí řadě*, 9.11. 2000, s. 1.

podniky do roku 2006, ovšem za cenu snížení výroby, restrukturalizace a propouštění. Praha chtěla dodatečně na seznam zařadit i Třinecké železářny, byla však odmítnuta.⁴⁸

V životním prostředí se povedlo hlavně odložit do roku 2010 povinnost vybavit čističkami odpadních vod všechny obce do 20.000 obyvatel. Povinná recyklace odpadů musí u nás dosáhnout parametrů EU v roce 2006. Pět desítek potravinářských podniků dostalo možnost plnit hygienické normy Evropské unie až od roku 2007; a klece pro slepice musejí bezezbytku výškou, šířkou, sklonem i počtem nosnic na klec odpovídat evropským parametrům až od roku 2010.⁴⁹

Dlouhé spory o přímé platby farmářům trvaly až do podzimu 2002 a ohrožovaly ukončení vstupních rozhovorů plánované na prosinec do Kodaně. Rozdíl lze, v rozporu se zásadami Evropské unie, uhradit ze státní pokladny, bude-li na to stačit.

Jakmile byla zemědělská otázka vyřešena - kandidátům bylo řečeno, že o ní už Evropská unie nejedná - zbývalo dohodnout finanční podmínky přistoupení každé z 10 zemí. Jednalo se o prostředky ze strukturálních fondů a kohezního (vyrovnávacího) fondu do roku 2006, dále pak volné kompenzační peníze z rozpočtu Evropské unie k vyplacení nováčků v daných letech a jejich vlastní příspěvek do pokladny Evropské unie. Praha trvala na tom, že bude odvody do Bruselu zvyšovat postupně, v závislosti na tom, jak porostou příjmy. O tom nechtěly členské státy ani slyšet a prosadily svou.

Na zemědělských platbách a zaručených příjmech určených zaostávajícím zemím rozdělila Evropská unie nováčkům předem asi 40,5 miliardy eur. Bylo spočítáno, že při odvodech ve výši zhruba 15 miliard vybude na dva a půl roku pro deset zemí 25 miliard eur, z toho pro Českou republiku něco přes dvě miliardy. Do stropu závazně vyčleněného pro nové státy na Berlínském summitu v roce 1999 chyběly zhruba dvě miliardy.⁵⁰

Veliké východní rozšíření Evropské unie zajisté ještě způsobí nejednu komplikaci, objektivně je však nejlépe připravené ze všech, které společenství za dobu své existence zažilo. Evropská komise za Romana Prodiho rozšíření připravila dokonale.

Ale byrokratická exekutiva Evropské unie se nestarala jen o své záležitosti, jako je zavádění práva a budování administrativy. Komisař G. Verheugen a jeho lidé se hluboce zapojili do řešení politických a historických problémů, jejichž neřešení by bylo přijetí do Evropské unie znemožnilo, nebo alespoň oddálilo a zkomplikovalo. Česko-rakouský spor o Temelín byl urovnán na nejvyšší úrovni po roce složitých jednání, přičemž to byl

⁴⁸ <http://www.mzv.cz/wwwo/default.asp?id=32546&ido=16014&idj=1&amb=3>

⁴⁹ Tamtéž.

Verheugen, kdo vedl ruku premiéra Zemana a kancléře Wolfganga Schüssela při podpisu závěrečného dokumentu. Neméně citlivá a vzrušující otázka platnosti Benešových dekretů byla také neutralizována intenzivní zákulisní zprostředkovatelskou činností komise mezi Prahou, Vídní a Berlínem. Také Rada ministrů sehrála svou roli nad očekávání dobře. Ze vstupních rozhovorů se postupem času stala prestižní záležitost - bylo to plnění velkého historického úkolu Evropské unie a každá země se při svém půlročním předsednictví snažila pokročit co nejdále, vyjednat co nejvíce kapitol, posunout proces kupředu. Ti, kdo ještě včera nesouhlasili, se jako předsedové měnili v zastánce rozšíření. Stačí připomenout velmi konstruktivní roli Belgie, která jinak rychlé zvětšování Evropské unie nepodporovala, Španělska, jež mohlo na členství nových zemí jenom prodělat, nebo obvykle euroskeptického Švédska, které se při své premiéře v čele Evropské unie snažilo opravdu vytáhnout. Ukázalo se, že silná předsednictví nemusí nutně vyvolávat konflikt s Evropskou komisí - zde naopak docházelo k užitečné symbióze, kdy státy naplňovaly cestovní mapu připravenou komisí a kdy rozběhnutý proces vtahoval do úspěšného plnění svých cílů i ty, kdo měli třeba i jiné záměry.⁵¹

Česká republika tedy vstupovala do Evropské unie nejen vybavena podstatnou legislativou sladěnou s ostatními 24 zeměmi Evropské unie, řadou nových úřadů, které jsou zapotřebí k jejímu naplňování, s perspektivou přílivu nemalých prostředků v souladu se zásadou solidarity mezi členy Evropské unie. Zbavila se také, nebo se začala zbavovat, nepříjemných historických zátěží, které komplikovaly její vztahy se sousedy, začala si zvykat na nestrannou arbitráž nadnárodních bruselských orgánů, zejména Komise EU, ale i Evropského parlamentu. Pod tlakem Evropské unie a částečně za její peníze výrazně vylepšila stav životního prostředí. Její politikové a diplomaté se učí kultuře sdílení, kompromisů.

⁵⁰ Tamtéž.

4.3. Dohoda o přistoupení

Česká republika podala oficiální žádost o členství v Evropské unii 17. ledna 1996. Od té doby se stal vstup do Evropské unie jednou z priorit české zahraniční politiky, s významnými dopady také na domácí politickou a ekonomickou situaci.

První smlouva, která musela být podepsána, byla smlouva o přistoupení nového členského státu. Akt, který tvoří přílohu k základní smlouvě, obsahuje pět částí: zásady, úpravy zakladatelských smluv, úpravy aktů přijatých institucemi Evropské unie, přechodná opatření a ustanovení týkající se implementace Aktu.

V části Zásady se mj. stanoví, že ode dne přistoupení se na novou členskou zemi budou vztahovat ustanovení zakladatelských smluv Evropské unie a akty, vydané institucemi Společenství, a to za podmínek dohodnutých v Aktu. Stanoví dále, že nový člen je vázán dohodami nebo konvencemi, uzavřenými Společenstvím s jedním nebo více státy a s mezinárodními organizacemi. Nový členský stát se zavazuje upravit své pozice v mezinárodních organizacích právům a povinnostem, které vyplývají ze smlouvy o přistoupení.⁵²

V části týkající se úprav zakladatelských smluv se určuje, jak se nový členský stát začlení do institucí Evropské unie, tj. kolik míst získá v Evropském parlamentu, kolik hlasů získá v Radě při hlasování kvalifikovanou většinou, určí se počet členů Soudního dvora, počet členů Účetního dvora, počet zástupců nového členského státu v Hospodářském a sociálním výboru a ve Výboru pro regiony.

Přechodná opatření vytvoří velmi důležitou část Aktu o přistoupení. Týkají se institucionální oblasti (jde zejména o zastoupení dané země v Evropském parlamentu, včetně stanovení termínu pro uspořádání přímých voleb), a dále začleňování nové členské země do jednotného vnitřního trhu a jednotlivých politik Evropské unie. V části vnější vztahy včetně celní unie se uvádějí časově přesně vymezená přechodná období pro zavedení společného celního sazebníku Evropské unie. Nová členská země se zároveň zavazuje vystoupit ke konkrétnímu datu z dohod o celní unii či dohod o vytvoření oblastí volného obchodu, jichž je členem. Přechodná období jsou časově vymezena a přesně specifikována ve zvláštních přílohách.⁵³

⁵² M. HAD, L. URBAN, *Evropské společenství: První pilíř Evropské unie*, s. 148.

V této části Aktu je též stanovena výše příspěvku nové členské země do rozpočtu Evropské unie a způsob měsíčních splátek. V části věnované zemědělství se nový členský stát zavazuje, že obchod mezi ním a ostatními členskými zeměmi bude určen režimem Evropského společenství. Zavazuje se též plně převzít práva a povinnosti vyplývající ze společné zemědělské politiky. Dočasné výjimky nebo přechodná období jsou přesně specifikovány.⁵⁴

Přílohu Aktu tvoří seznam jednotlivých aktů Evropské unie, kde byla dohodnuta přechodná období či jiné úpravy. Je nejobsáhlejší částí smlouvy o přistoupení.

Důležitou kapitolu o přistoupení České republiky k Evropské unii byla Evropská dohoda, která vstoupila v platnost v únoru 1995. Jejím cílem bylo vytvořit ovzduší důvěry a stability příznivé pro politickou a hospodářskou reformu v zemích střední a východní Evropy a umožňující rozvíjení politických vztahů, které odrážejí společné hodnoty, posílit základy nové evropské architektury tím, že se umožní partnerům ve střední a východní Evropě podílet se na širším procesu evropské integrace, podněcovat prostředí příznivé pro obchod a

investice, umožnit zemím střední a východní Evropy lépe řídit proces přechodu k pluralitní demokracii a tržní ekonomice, zlepšit transparentnost a soustředění finanční pomoci Společenství zemím střední a východní Evropy a také podporovat lepší oboustranný tok informací a kulturní spolupráci.⁵⁵

Evropská dohoda vytváří pro Českou republiku základní rámec pro vztahy k Evropské unii v období před plnoprávným členstvím v Unii. Vytvořila příznivé obchodně politické podmínky pro české vývozce a umožnila po rozpadu RVHP rychle zvýšit a teritoriálně reorientovat český obchod na trhy Evropské unie.

Evropská unie zaujala po roce 1991 místo nejdůležitějšího obchodního partnera České republiky. Její podíl na českém zahraničním obchodě dosáhl v roce 1998 zatím nejvyšší úrovně 60 % a zřejmě se bude na této úrovni stabilizovat.⁵⁶

⁵⁴ M. HAD, L. URBAN, *Evropské společenství: První pilíř Evropské unie*, s. 149.

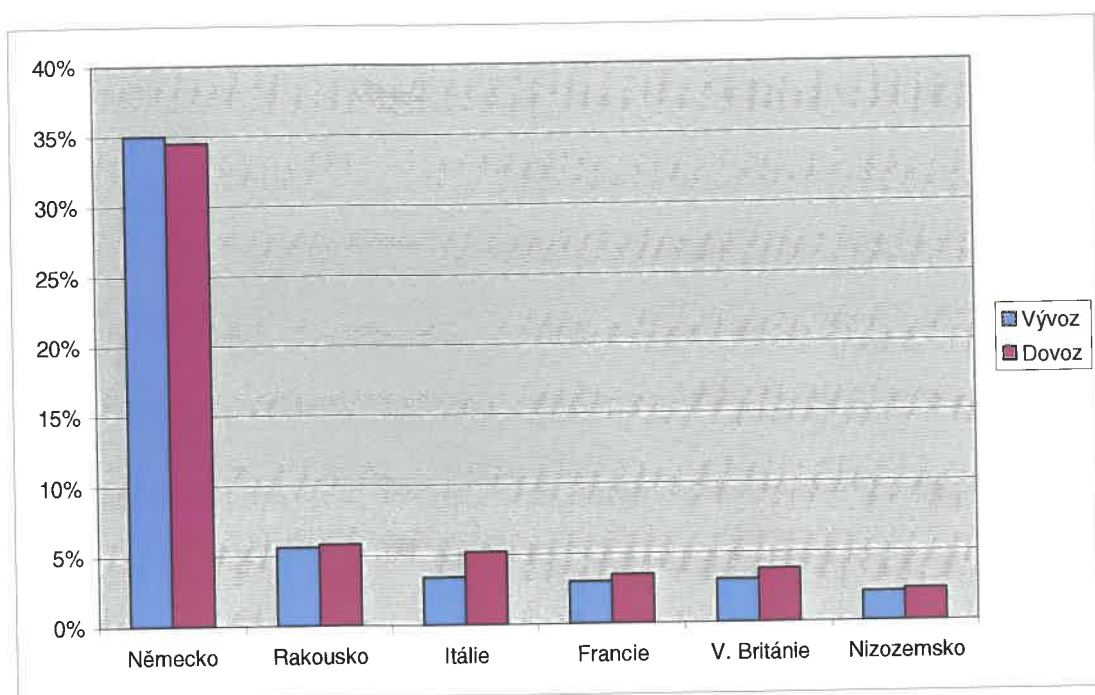
⁵⁵ Tamtéž, s. 150.

Podíl EU na celkovém vývozu a dovozu ČR (v %)

rok	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995 ⁵⁷	1996	1997	1998
vývoz	31,6	35,3	56,8	52,1	50,7	55,0	55,2	46,0	50,2	58,6
dovoz	31,7	40,5	49,9	58,9	52,3	59,6	61,1	62,4	61,5	63,4

Pramen: Statistická ročenka České republiky 1999

PODÍL NEJVĚTŠÍCH OBCHODNÍCH PARTNERŮ NA VÝVOZU A DOVOZU ČR V ROCE 1998

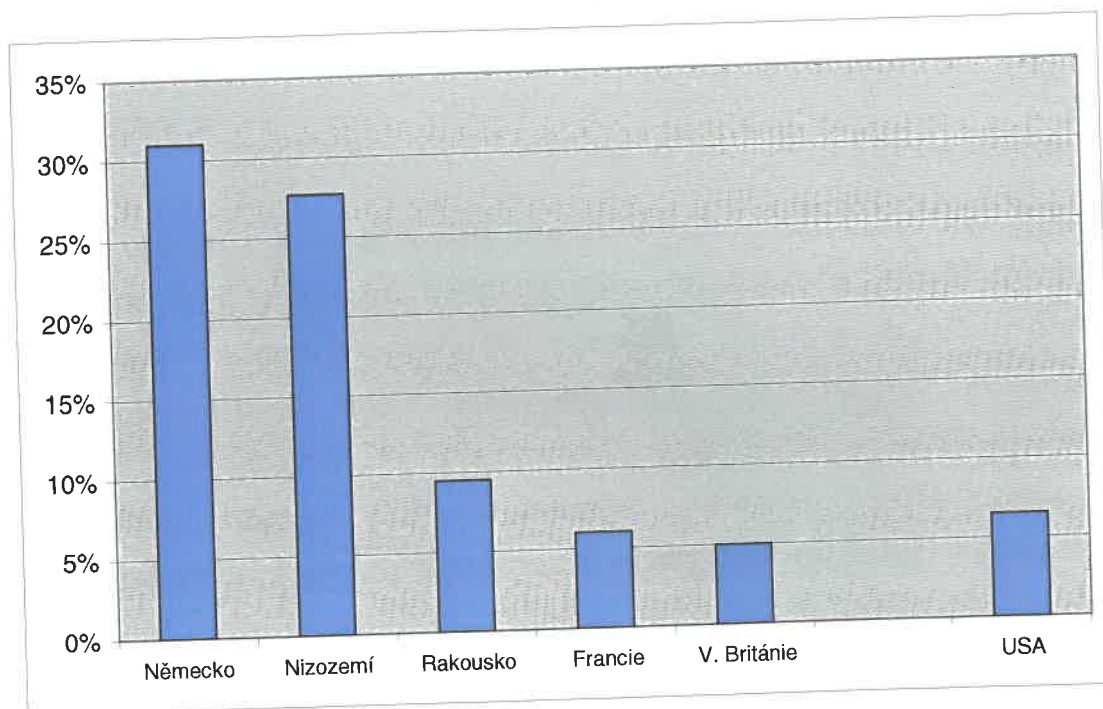
Pramen: Statistická ročenka České republiky 1998

Celkový obrat výměny zboží České republiky s Evropskou unií se zvýšil v letech 1989 – 1998 jedenáctinásobně (vyjádřeno v běžných cenách), přičemž k nárůstu v roce 1995 došlo zejména v důsledku rozšíření Evropské unie z 12 na 15 členských států. Bilance

⁵⁶ M. HAD. L. URBAN, *Evropské společenství: První pilíř Evropské unie*, s. 151.

obchodu České republiky s Evropskou unií byla aktivní pouze v roce 1989 a 1991, jinak byla deficitní. Největší deficit v obchodní bilanci s Evropskou unií byl zaznamenán v roce 1996, od té doby se postupně snižoval.⁵⁸

**PODÍL NEJVĚTŠÍCH ZAHRANIČNÍCH INVESTORŮ NA PŘÍMÝCH ZAHRANIČNÍCH
INVESTICÍCH V %**

Pramen: Statistická ročenka České republiky 1998

Přechodná období vyjednaná v přístupové smlouvě České republiky k Evropské unii:

- omezení volného pohybu pracovních sil (maximálně do roku 2011, toto omezení se netýká některých zemí, například Spojeného království nebo Irska)
- postupné zavádění přímých plateb Evropské unie zemědělcům: 25% v roce 2004, 30% v roce 2005 a 35% v roce 2006

- omezení nabývání zemědělské půdy a lesů cizozemci – občany Evropské unie (7 let) a přechodné období pro nabývání nemovitostí určených k vedlejšímu bydlení pro cizozemce – občany Evropské unie (5 let)
- přechodné období do 31.12. 2006 pro některé hygienické normy v zemědělských podnicích
- přechodné období do 31.12. 2006 týkající se parametrů drůbežích klecí
- přechodné období do 31.12. 2006 pro sníženou spotřební daň z cigaret a další přechodná období pro některé výrobky a služby v nižší sazbě DPH
- trvalá výjimka pro sníženou sazbu daně DPH z produktů pěstitelského pálení⁵⁹

4.4. Komentář

Evropské dohody, smlouvy a pakty jako takové jsou záležitostí, jak víme, úředníků a nejenak tomu bylo i v případě České republiky. Právě z těchto důvodů byl stvořen úřednický aparát v zemích Beneluxu. Nejdříve muselo dojít k restrukturalizaci úřadů na domácím poli aby mohlo dojít k symbióze malého (ČR) a velkého (EU) organismu. Je třeba vidět, že většina rozhodnutí je nezvratná a jiné změny jsou možné vždy po volbách do Evropského parlamentu. Volby do Evropského parlamentu v České republice byly víceméně opomíjené a opět zvítězily stranické zájmy. Podle mě i přes veškerá úskalí se Česká republika dobře adaptovala na prostředí na politickém kolbišti Evropské unie. Každá ze smluv prošla několikrát procesem pozměňovacích návrhů a mohu jen doufat, že vše bude k oboustranné spokojenosti.

5. Prognózy po vstupu ČR do EU

5.1. Změny po přistoupení

Vstup České republiky do Evropské unie je důležitým historickým mezníkem, který naši zemi definitivně zařazuje mezi vyspělé evropské demokracie. Změn, které občané po vstupu do Evropské unie po 1. květnu 2004 konkrétně pocítili, však bylo poměrně málo. Proces sjednocování českých a evropských norem, pravidel a zvyklostí totiž začal již dříve a reformy probíhaly průběžně, mnohdy jsme ani nevěděli, že s Evropskou unií souvisí. Dvouleté záruční lhůty, informace na výrobcích v češtině, různé bezpečnostní či hygienické předpisy, lepší kvalita vody a ovzduší – tato nařízení jsou pro nás již samozřejmostí a s Evropskou unií je nespojujeme, přestože za ně vděčíme právě přípravě na vstup.

K české státní vlajce přibude i společná evropská. Kruh hvězdiček se však nebude nikterak rozšiřovat na pětadvacet. Už když bylo členských zemí patnáct, na vlajce zůstávalo jen hvězdiček dvanáct. Evropská unie má i svou hymnu, takže k české Kde domov můj tak přibude Beethovenova Óda na radost.

Značné množství pravomocí zůstává nadále v kompetenci České republiky a vstupem se nijak nezmění. Stále platí a české dopravní předpisy či systém zdravotního pojištění. Vstup do Evropské unie se nijak nedotýká záležitostí jako jsou např. rozvody, adopce či euthanasie. Jinde ovšem, třeba v zemědělství, by měla platit společná zemědělská pravidla, na nichž se společně dohodli představitelé všech členských států.⁶⁰

5.1.1. Co se změní pro občana

Jako občané Evropské unie jsme získali evropské občanství. Zároveň ale samozřejmě zůstáváme občany České republiky. S evropským občanstvím souvisí i určitá práva:

- Pohybovat se a pobývat v jakékoli členské zemi Evropské unie.

⁶⁰ K BARTÁK. *Průvodce Evropskou unií*, s. 80.

- Volit a být zvolen do obecních zastupitelstev a Evropského parlamentu v místě bydliště.
- Podávat petice a stížnosti k Evropskému ombudsmanovi a Evropskému parlamentu.⁶¹

Prognóza: „Hranice padnou až za pár let.“

Byla to asi nejviditelnější změna související se vstupem do Evropské unie. Úderem půlnoci 1. května Češi už nebyli ti „ostatní“, jak se nazýval koridor na hranicích států Evropské unie pro občany zemí mimo unii. Od oné soboty mohou po příletu třeba do Paříže či Stockholmu premiérově projít volně východem pro občany Evropské unie.

Také na letišti v Praze-Ruzyni jsou na odletech a příletech označeny pasové přepážky určené pro rychlejší odbavení občanů Evropské unie. Jednodušší kontrola se po vstupu také týkala českých občanů na jejich cestách do ostatních členských zemí. Zavazadla cestujících v rámci unie jsou označena zeleným pruhem a měla by podléhat méně důkladné kontrole.

Cestování po Evropě by se vstupem do Evropské unie mělo zjednodušit i na běžných hraničních přechodech. Lidé tady by už neměli být kontrolováni dvakrát, ale jen jednou, protože český a například německý policista by měli pracovat na jednom místě společně.

Jediným cestovním dokladem, který umožní překročit evropské hranice už není jen pas, ale stal se jím také občanský průkaz.

„Řádově to budou týdny, než se s evropskými průkazy policisté sžijí,“ řekl ČTK mluvčí českobudějovické cizinecké policie Roman Skřepek. Češi už také nebudou muset při náhodné kontrole dokazovat, že mají pro pobyt v cizině požadované finanční částky. Odpadne i celní kontrola, která nemá v rámci trhu bez cel smysl.

Každý bude moci bez přihlášení i pobývat v jiném členském státě po dobu tří měsíců, až pak je nutná dosud složitá registrace k pobytu, popřípadě prokázat dostatek finančních prostředků nutných pro zajištění důstojného živobytí pro sebe i rodinu.

I když se překračování hranic zrychlilo, neznamená to, že fronty zcela odpadly. Česko si totiž ještě minimálně do roku 2007 počká, než se hranice zruší úplně, tak jako je to ve většině stávající Evropské unie.

Ne všechny změny související s cestováním v rámci unie jsou zcela potěšující. Pokud budeme cestovat jen v zemích Evropské unie, už nenakoupíme levněji v takzvaných duty free shopech, tedy v obchodech se zbožím bez cla. Z ruzyňského letiště sice nezmizí, ale prodej bezcelního zboží bude zachován jen pro cestující do zemí mimo unii. Obchodníci tak budou mít dvojí ceny. Za cenu bez daně zboží prodají jen zákazníkům, kteří se prokážou letenkou do země mimo EU.

Při problémech v zahraničí nemusíme hledat české velvyslanectví, o pomoc se můžeme obrátit na diplomatické a konzulární zastoupení jakéhokoliv členského státu Evropské unie.

Čeština se stala oficiálním jazykem Evropské unie. To znamená, že se do češtiny budou překládat oficiální dokumenty, aby byly přístupné a srozumitelné každému. Stejně tak dopisy institucím Evropské unie lze psát česky.

Spotřebitelé mají stejné podmínky a stejnou míru ochrany ve všech členských zemích. Evropská unie klade důraz zejména na ochranu před nebezpečnými či rizikovými výrobky a na výrobu potravin. Některé změny, např. dvouletá záruční doba u spotřebního zboží nebo možnost odstoupit do 14 dní od smlouvy uzavřené na dálku bez udání důvodu, již byly v českém právním řádu zakotveny.⁶²

Budou odstraněna všechna cla v obchodě s ostatními členskými státy. Na hranicích s ostatními členy Evropské unie odpadnou celní, což pravděpodobně povede ke zlevnění některých druhů zboží. Na vnějších hranicích Evropské unie se budou samozřejmě cla vybírat dál, podle společné politiky Evropské unie, protože celní sazebník se třetími státy je pro celou Evropskou unii jednotný.

Daně z příjmů fyzických a právnických osob zůstávají zcela v pravomoci České republiky a řídí se českými předpisy. Částečně sladěny jsou v Evropské unii jen daně nepřímé, tedy daň z přidané hodnoty a spotřební daně.⁶³

Po dobu pěti let nebudou moci občané jiných členských zemí nakupovat v České republice nemovitosti a sedm let zemědělskou půdu a lesy. Toto omezení se však nevztahuje na občany Evropské unie, kteří se v České republice usadí.⁶⁴

Občané Evropské unie mají právo pohybovat se, usazovat se a pracovat nebo podnikat v kterémkoli státě Evropské unie. Většina zemí ale uplatní volný pohyb pracovních sil přechodné období. Znamená to, že získání pracovního povolení bude podléhat pravidlům

⁶² M. MAŇÁK, *100 otázek a odpovědí o Evropské unii*, s. 27.

⁶³ V. ŠMEJKAL, R. KADLČÁK, *Průvodce podnikatele Evropskou unií*, s. 39.

daným národní legislativou jednotlivých členských států Evropské unie. O přechodném období rozhodují jednotlivé členské státy a může trvat maximálně 7 let. Toto omezení se nevztahuje na samostatnou výdělečnou činnost, na podnikání a na studium.

Prognóza: „Unie se bojí levné práce.“

Byl to jeden z velkých taháků vlády, jak povzbudit chuť Čechů vstoupit do Evropské unie. Díky tomu se vám otevrou nevídané pracovní možnosti, hlásali vládní politici před referendem.

Ale ze slibu, že Češi budou moci hned po 1. květnu pracovat bez dosud nutných složitých povolení, zbylo jen torzo.

Evidentně si budeme na toto základní právo občanů Evropské unie muset počkat. Ale ne všechny země se zalekly levné pracovní síly z Východu. Velká Británie a Irsko se rozhodly, že nebudou občanům nových zemí EU uzavírat svůj pracovní trh. Zatímco Irsko ho otevřelo zcela, Británie se rozhodla znemožnit nováčkům pouze přístup k sociálním dávkám a každý pracovník se bude muset zaregistrovat.

Stávající členské země si mohou své trhy chránit až sedm let. „Pokud ale po dvou letech bude chtít určitá země prodloužit přechodné období, pak bude muset mít hodně dobrý důvod,“ říká Antonia Mochanová, mluvčí komisaře pro zaměstnanost.

Přesto to neznamená, že vzdělaní a jazyků znalí Češi nemají šanci v Evropě uchytit se už nyní. Řada evropských zemí má zájem o určité profese. Mezi nejžádanější patří lékaři, zdravotní sestry, počítačová odborníci, ale také některé řemeslnické profese a sezónní dělníci.

Kvalifikované Čechy láká také Německo a Rakousko, tedy země, které stojí za zavedením omezení nových občanů EU hledat kdekoli po Evropě práci.

Rakousko udělí ročně dva tisíce povolení pro cizince v oborech, ve kterých je těžké sehnat pracovníky doma. Německo jich dá o tisíc více a výjimky uděluje převážně expertům přes počítače a telekomunikace. I když západní evropské trhy práce budou Čechům uzavřeny, naopak se jim otevírá možnost práce ve zbývajících devíti přístupujících zemích, tedy například v Maďarsku, Slovinsku, ale i v bohaté Maltě či Kypru. A stejně tak obyvatelé těchto zemí mohou přijít za prací k nám.

Studenti mají právo studovat v jiné členské zemi Evropské unie za stejných podmínek, jaké mají studenti, kteří jsou státními příslušníky dané země a při studiu v jiné členské zemi mají právo pracovat. Výměny studentů, učitelů a vzdělávacích pracovníků se těší velké popularitě a vlastně i pomáhají měnit vzdělávání v členských zemích Evropské unie. Fungují ve třech velkých celcích: Sokrates, Leonardo da Vinci, Youth for Europe (Mládež pro Evropu). Všechny tři programy jsou řízeny Evropskou komisí – generálním ředitelstvím pro vzdělávání a kulturu.

5.1.2. Co se změní pro ČR

Česká republika se stala rovnoprávným členem Evropské unie. Prvořadé nebo druhořadé členství v Evropské unii neexistuje. Je pouze jeden druh členství, pro všechny stejný. Vliv České republiky na rozhodování v Evropské unii bude úměrný velikosti naší země, což znamená, že budeme mít zastoupení srovnatelné například s Řeckem nebo Portugalskem.

Česká republika zůstane svrchovaným demokratickým státem, bude mít i nadále svého prezidenta, parlament, vládu i vlastní ústavu. V určitých oblastech, například v zahraničním obchodě, spojí Česká republika své síly s ostatními členskými státy, což jim umožní získat společně větší vliv ve světě.

Česká republika se stane členem Hospodářské měnové unie, nicméně euro u nás nebude zavedeno ihned po vstupu do Evropské unie. Nejdříve budeme muset splnit tzv. konvergenční kritéria (tj. nízký rozpočtový deficit, nízká míra inflace, cenová stabilita, apod.)

Prognóza: „Euro přijde nejdřív za pět let.“

„Evropané první ligy by z nás měli být už příští týden. Ale hmatatelný důkaz do ruky dostaneme nejdřív za pět let, pokud všechno půjde dobře. Nikdo nemůže hned vyměnit své peníze za eura a připojit se tím k velké měnové unii, jaká v Evropě naposledy fungovala snad za starého Říma.“

Češi se na euro těší, zřejmě s vidinou, že budou-li mít v peněžence stejné peníze jako Němci či Rakušané, snáze se dopracují i k jejich bohatství. Taková úvaha nemusí být zcela mylná. Mezinárodní měnový fond spočítal, že euro může během jedné

generace zvednout životní úroveň až o 25 procent.⁶⁵ Mezi velké zastánce společné měny patří české podniky. Většina jejich produkce míří na západ a obchodovat s penězi, jejichž hodnota je každý den jiná, považuje většina manažerů za zbytečnou přítěž. Ani euro, ani úplnou svobodu pohybu však unie v prvních letech nepřinese. Kontroly na hranicích zatím zůstanou, volně pracovat ve většině zemí nebude možné a pro výměnu korun za eura platí tvrdé podmínky, které Česko splní nejdříve koncem dekády.

Největší potíž je v tom, že nově vstupující země mají příliš velké dluhy. A s těmi se do euroklubu nesmí.

Základní dilema pro Čechy, Poláky, Maďary a další „nové Evropany“ tedy spočívá v tom, že za euro musí zaplatit výrazným ořezáním státních rozpočtů. Jenže z těch se financují důchody, sociální dávky či platy pro statisíce státních zaměstnanců.

Děravý rozpočet je nyní hlavní překážkou, proč je euro vzdálené. V dalších kritériích na tom Česko není tak špatně. Vedle aktuálního schodku deficitu v daném roce se sleduje hlavně celková výše nahromaděného státního dluhu, inflace, úrokové sazby a výkyvy kurzu. Každý z nových členů by měl usilovat o zkrocení všech těchto ukazatelů a snažit se o to, aby podmínky splnil. Z postkomunistických zemí splňovalo všechny podmínky těsně před vstupem pouze Estonsko. Nejčastější slabinou byl stejně jako u Česka vysoký schodek státního rozpočtu. Česko jinak u ostatních zkoušek prospívá a nečekají se žádné velké výkyvy, které by na tom měly něco změnit.

Ani Estonci, kteří jsou v přípravách nejdále, však nedostali eura do ruky hned po 1. květnu. I když je některá země členem Evropské unie, musí ještě minimálně dva roky zůstat v „karanténě“, kde musí prokázat, že je na euro připravena.

Během těchto dvou let se musí ukázat, že země už je pevně svázaná s eurem a dokáže se ubránit výkyvům kurzu. Stará národní měna se v tu chvíli uzamkne na kurz, který se dohodne mezi vládou, centrální bankou a evropskými úřady, a její kurz se pak smí hýbat jen jako „had v tunelu“. Právě okamžik uzamčení je důležitý, protože předem zhruba ukáže úroveň, na které se poté překloupí z korun na eura všechny úspory, hypotéky a jiné dluhy.

Podle průzkumu Deutsche Bank je Česká republika jednou ze zemí, která se nemusí hnát za eurem příliš rychle. V porovnání s ostatními zeměmi na přijetí eura tolik nevydělá, protože kurz koruny je už dnes víceméně stabilní. Velký přínos nebude ani v

tom, že jako země eurozóny bychom si mohli levněji půjčovat - už nyní jsou úroky na úrovni západní Evropy. Kdyby navíc koruna ještě pár let volně plula a ekonomice se dařilo, mohla by vůči euru zpevňovat, a tím zvyšovat kupní sílu Čechů. Rostla by tak ve srovnání se Západem také životní úroveň.

Se vstupem do Evropské unie se díky vyššímu hospodářskému růstu očekává postupné snižování nezaměstnanosti v České republice, a to hlavně díky předpokládanému přílivu zahraničních investic, což přispěje ke vzniku nových pracovních příležitostí. Vyšší investice do rozvoje pracovních příležitostí umožní čerpání prostředků z Evropského sociálního fondu.

5.1.3. Co se změní pro EU

Evropská společenství od svého vzniku v roce 1952 prošla mnoha změnami a několika rozšířeními. Po posledním rozšiřování v roce 2004 se do trhu Evropské unie zapojilo více než 70 miliónů lidí z rychle rostoucích ekonomik, což by mělo pozvednout ekonomický růst a vytvořit pracovní místa jak v původních, tak i v nových členských státech.⁶⁶

Kvalita života občanů v celé Evropě bude lepší, neboť noví členové přijímají evropské politiky pro ochranu životního prostředí a pro boj proti zločinu, drogám, nezákonné imigraci, atd.

Příchod nových členů obohatí Evropskou unii o širší kulturní rozmanitost, snazší výměnu myšlenek a lepší porozumění mezi národy.

5.2. Komentář

Už ze samotného slova prognóza vidíme, že se jedná mnohdy jen o čiré spekulace. Musíme říci o integraci do Evropské unie, že proces je do jisté míry fixní, zejména v oblasti dohod, které, jak víme, musíme dodržovat. Chceme-li být právoplatným členem Evropské unie, měli bychom tyto dohody dodržovat a na jejich základě můžeme tvořit prognózy. Prognózy v duchu EU a našeho působení se svými výhodami i nevýhodami jsou na bázi organizačních odchylek a pak velmi důležitým faktorem jsou časové horizonty ve kterých dojde ke splnění cílů. Mluvíme o harmonogramech zejména v budoucích letech. Prognózy, které jsem vybrala do závěrečné kapitoly jsou svým důsledkem platné a jsou hlavním motivem, proč jsme my, Česká republika, chtěli vstoupit do společenství evropských národů. Alespoň si to myslím.

Závěr

Co říci na závěr? Historie (dle mého názoru) ukázala, že Český stát (vyjma období králů Přemysla Otakara II. a Karla IV.) nemohl žít dlouho sám o sobě, aniž by k tomu tzv. „nepotřeboval jakousi ochrannou ruku“. Bohužel, tyto ochrany nebyly vždy dobrovolné.

Zajímavá iniciativa vyšla v roce 1462 od českého krále Jiřího z Poděbrad (1458-1471), který přišel s návrhem a koncepcí **mírové unie evropských panovníků**. Bohužel tento smělý návrh předběhl svou dobu a hlavně narazil na odpor církve a tak z něho sešlo.

Evropská unie vzniká v době, kdy se v Evropě (ovšem s výjimkou Balkánu jako známého tzv. „evropského sudu střelného prachu“) už půl století neválčí. Lidé ani netouží po konfliktech, protože životní úroveň evropských států je oproti ostatnímu světu vysoká. To je pozitivum, které by mohlo být pro příští desetiletí Evropy velmi přínosné. Chtěla bych svůj názor prezentovat z dvojího pohledu.

Kladem příslušnosti k Evropské unii je vůbec naše členství v ní. Mnohé státy by se chtěly tohoto projektu zúčastnit a vůbec nebyly přizvány. Je vidět, že naše zeměpisná poloha, kulturnost našeho národa a do jisté míry i ekonomika jsou zárukou toho, že i ostatní členské země Evropské unie souhlasí s naší přítomností a plnoprávným členstvím.

Náš stát je schopen nabídnout investorům výhodné podmínky pro budování, ale i vzdělané odborníky pro nová zařízení. Nabídka pracovní síly není omezena jen na profese dělnické, ale i technické a vědecké. Otevřením hranic odpadá zbytečná byrokracie a pohyb lidí, zvláště v pohraničních oblastech to bude v budoucnu patrné. V oblasti školství vznikají již teď čilé myšlenky studentů, ale i učitelů a lektorů. Věřím, že právě české školství se může stát příkladem pro ostatní a měly bychom naše metody předávat a ne přijímat automaticky všechno zvenčí. Velmi významnou složkou spolupráce se stanou i kontakty české policie s ostatními policiemi v Evropě. Je to oblast, ve které jsme postoupili poměrně daleko. Právě ve společenství evropských států by mohlo dojít ke snížení kriminality. Věřím, že moje generace, která není zatížená žádnými ismy začne stavět dobrovolně a demokraticky přátelství mezi lidem v Evropě na první místo. Předností Evropské unie má jistě moc a moc, jsem přesvědčena o její správnosti, přesto však musím prezentovat i názory záporné.

Nejvýraznější zápor se projevuje rozdílností národních kultur a velikostí jednotlivých států. Začnu tím druhým faktem. Státy Evropy, jako Německo, Francie, Velká Británie, Itálie, Španělsko, ale i Polsko, mají určitě jiné problémy, než-li státy malé, jako například

... a mohly by i kdy požadovat právo silnějšího. (Na této

skutečnosti zatím selhalo schválení Ústavy Evropské unie). Není se tomu co divit, protože finanční zátěž výše uvedených států je v dané chvíli největší.

Myslím si, že o těchto starostech budou státy jednat ještě hodně dlouho. Někteří politici, bohužel i u nás dělali vše proto, abychom už v Evropské unii byli, ale neuvědomovali si, že k takovému kroku je třeba připravenost. Ano, připravenost organizační, ale jsou třeba i vyškolení lidé, kteří se budou umět rychle zorientovat v podmínkách unie. Zatím v tom hodně pokulháváme, protože nabízené dotace z Evropské unie nedokážeme stoprocentně využít. Mnohdy nám uniknou peníze právě z nepřípravenosti a neznalosti podmínek. V tomto ohledu máme ještě velké rezervy.

Stejně závažnou věcí je národní identita. Velké státy mohou postupně skoupit celou Evropu a stát se nejlepším kustody států malých, kterým by dovolily mít své obyčeje, tradice a ostatní konec. Já osobě jsem hrdá na to, že patřím právě k českému národu a i v budoucnu se k této skutečnosti budu hlásit. Přeji si, aby rovnoprávnost v Evropě byla příkladná. Z toho plyne, že v závažných záležitostech musí být stanovena pravidla, která budou závazná pro všechny a zároveň ponechají národní kulturu takovou, jaká je.

Právě z tohoto důvodu není jednota ani u nás v názoru na členství. Tato skutečnost je charakterizována i názory nejvyšších našich představitelů v minulosti i současnosti. Sama jsem v rozpacích ke komu se přiklonit. Myslím si, že pravdu většinou mají obě strany. Pro i proti je dost a dosti. Je ale škoda, že se dnes se vším příliš spěchá. Někdy mi to připadá, že chtěli politici stihnout všechno v jednom volebním období, aby si udělali zásluhy. Některé evropské země čekaly na členství mnohem déle a ještě někdy i samy nechtěly. Každé věci se má vždy pečlivě uvážit. Evropská unie, fenomén, který se stává doménou 21. století. Všechna soustátí, která vznikla revolucemi, nebo jinou diktaturou se v Evropě rozpadla. Namátkou připomenu Velkoněmeckou říši a Sovětský svaz. Tyto tyranie se rozpadly, protože stály na bodácích a krutosti. Věřím, že Evropská unie, která naváže na Jiřího z Poděbrad na základě demokratické dobrovolnosti, vydrží mnohem déle. Věříme tomu právě my mladí, protože tomu chceme. Chceme se v Evropě volně pohybovat, protože dnešní technika, informovanost zmenšuje vzdálenosti a k tomu je právě třeba této sounáležitosti.

Seznam literatury a pramenů

- BRDE, M., JÍROVÁ, H.: *Sociální politika v zemích EU a ČR*, CODEX Bohemia, Praha 1998.
- CIHELKOVÁ, E.: *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie*, C. H. Beck, Praha 2003.
- CIHELKOVÁ, E., JAKŠ, J. A KOL.: *Evropská integrace – Evropská unie*, VŠE, Praha 2004.
- JAKŠ, J.: *Quo Vadis Evropská unie*, ETC Publishing, Praha 1998.
- HAD, M., URBAN, L.: *Evropská společenství: První pilíř Evropské unie*, Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, Praha 2000.
- BARTÁK, K.: *Průvodce Evropskou unií*, Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, Praha 1999.
- ŠMEJKAL, V., KADLČÁK, R.: *Průvodce podnikatele Evropskou unií*, Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, Praha 2000.
- ROVNÁ, L.: *Průvodce studenta Evropskou unií*, Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, Praha 2000.
- MAŇÁK, M.: *100 otázek a odpovědí o Evropské unii*, Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, Praha 2000.
- MF Dnes*, 19.1. 1996.
- MF Dnes*, 11.11. 1998.
- MF Dnes*, 12.11. 1998.
- MF Dnes*, 29.12. 1998.
- MF Dnes*, 30.12. 1998.
- MF Dnes*, 9.11. 2000.
- Lidové noviny*, 22.11. 1997.
- Lidové noviny*, 23.4. 2004.

Seznam internetových zdrojů

<http://evropska-unie.cz/cz/article.asp?id=2949>

<http://evropska-unie.cz/cz/article.asp?id=2949>

<http://www.kscm.cz/index.asp?thema=2677&itmID=24002&chapter=1296>

http://www.ods.cz/ods_se_predstavuje/historie.php

<http://www.socdem.cz/vismo/dokumenty2>

<http://katalog.seznam.cz/Instituce-a-urady/Politicke-strany-a-politika/>

http://www2.euroskop.cz/data/index.php?p=detail&c-id=42037&h_kat_id=5491&id=5097

<http://www.mzv.cz/wwwo/default.asp?id=32546&ido=16014&idj=1&amb=3>

Seznam zkratk

EU – Evropská unie

ČR – Česká republika

ODS – Občanská demokratická strana

KSČM – Komunistická strana Čech a Moravy

ČSSD – Česká strana sociálně demokratická

ČSSR – Československá socialistická republika

ČSFR – Československá federativní republika

KDU-ČSL – Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová

KAN – Klub angažovaných nestraníků

US – Unie svobody

ODA – Občanská demokratická aliance

OF – Občanské fórum

ČNB – Česká národní banka

NKÚ – Nejvyšší kontrolní úřad

Seznam příloh

Mapa současné Evropské unie

Obyvatelé, srovnání zemí EU podle počtu obyvatel

Velikost, srovnání zemí EU podle rozlohy území v km²

Bohatství, pořadí zemí EU podle DPH na hlavu v eurech

Armády, srovnání zemí EU podle počtu mužů v armádě

Mapy rozšiřování EU

Zprávy z tisku o vstupu do EU

Přílohy

Obyvatelé
Srovnání zemí EU podle počtu obyvatel

1. Německo	82 500 000
2. Francie	59 300 000
3. Velká Británie	58 930 000
4. Itálie	56 310 000
5. Španělsko	42 720 000
6. Polsko	38 300 000
7. Nizozemsko	16 260 000
8. Řecko	10 940 000
9. Portugalsko	10 360 000
10. Belgie	10 310 000
11. Česko	10 210 000
12. Maďarsko	10 150 000
13. Švédsko	8 960 000
14. Rakousko	8 160 000
15. Slovensko	5 380 000
16. Dánsko	5 370 000
17. Finsko	5 210 000
18. Irsko	3 880 000
19. Litva	3 490 000
20. Lotyšsko	2 360 000
21. Slovinsko	1 950 000
22. Estonsko	1 400 000
23. Kypr	700 000
24. Lucembursko	450 000
25. Malta	390 000

Velikost
Srovnání zemí EU podle rozlohy území v km²

1. Francie	543 965
2. Španělsko	505 986
3. Švédsko	449 964
4. Německo	357 024
5. Finsko	338 145
6. Polsko	312 685
7. Itálie	301 318
8. Velká Británie	243 305
9. Řecko	131 957
10. Maďarsko	93 033
11. Portugalsko	92 389
12. Rakousko	83 849
13. Česko	78 866
14. Irsko	70 285
15. Litva	65 200
16. Lotyšsko	64 589
17. Slovensko	49 036
18. Estonsko	45 215
19. Dánsko	43 093
20. Nizozemsko	41 160
21. Belgie	30 513
22. Slovinsko	20 254
23. Kypr	5 896
24. Lucembursko	2 586
25. Malta	315

Bohatství
Pořadí zemí EU podle DPH na hlavu v eurech

1. Lucembursko	45 600
2. Irsko	28 400
3. Dánsko	28 300
4. Rakousko	26 700
5. Nizozemsko	26 600
6. Belgie	25 100
7. Itálie	25 000
8. Švédsko	24 900
9. Německo	24 800
10. Finsko	24 600
11. Velká Británie	24 200
12. Francie	23 900
13. Španělsko	19 900
14. Kypr	18 500
15. Portugalsko	17 300
16. Slovinsko	17 000
17. Řecko	16 500
18. Česko	14 600
19. Malta	13 300
20. Maďarsko	12 600
21. Slovensko	12 000
22. Estonsko	10 900
23. Polsko	9 000
24. Litva	8 800
25. Lotyšsko	7 900

Armády
Srovnání zemí EU podle počtu mužů v armádě

1. Francie	393 064
2. Německo	338 000
3. Itálie	295 900
4. Velká Británie	213 800
5. Polsko	150 000
6. Švédsko	106 200
7. Španělsko	86 000
8. Finsko	62 700
9. Maďarsko	52 000
10. Nizozemsko	46 830
11. Rakousko	45 500
12. Česko	45 000
13. Portugalsko	44 650
14. Belgie	44 000
15. Dánsko	32 900
16. Slovensko	30 800
17. Irsko	23 000
18. Litva	22 000
19. Estonsko	21 600
20. Řecko	17 300
21. Kypr	14 500
22. Slovinsko	9 500
23. Lotyšsko	4 500
24. Malta	1 900
25. Lucembursko	1 360

Mapy rozšiřování EU

Zakládající státy: Francie, Německo, Itálie, Belgie, Nizozemsko, Lucembursko

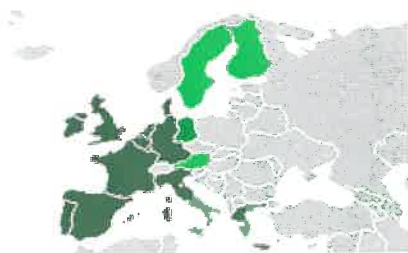
První rozšíření: Spojené Království, Irsko, Dánsko

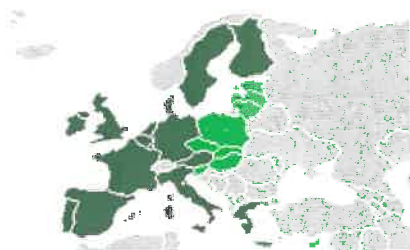
"Jižní" rozšíření: Španělsko, Portugalsko, Řecko

"Severní" rozšíření: Švédsko, Finsko, Rakousko

"Východní" rozšíření: Česko, Estonsko, Kypr, Malta, Lotyšsko, Litva, Slovinsko, Slovensko, Polsko, Maďarsko

Zprávy z tisku o vstupu do EU

PAVEL KOHOUT, MF Dnes, 22.07.1999, s. 10.

Evropská unie a případné české členství

Členství v EU je rozporuplné téma. Do Evropské unie chceme vstoupit, protože toužíme být bohatí. Zároveň však víme nebo alespoň tušíme, že unie po nás nijak zvlášť neprahne - právě proto, že ještě nejsme dost bohatí. Skutečně: daňoví poplatníci v Německu nebo ve Francii nijak nejásají nad představou, že by byli zatíženi dalšími subvencemi ve prospěch méně rozvinutých regionů EU. Obyvatele těchto méně rozvinutých regionů zase nijak neláká možnost, že by se s námi o své subvence museli dělit. Němci a Rakušané (přesně řečeno jejich vlivné odbory) by neradi viděli konkurenci levných českých pracovních sil a tak bychom mohli pokračovat. Samozřejmě, že případné české členství má v rámci EU i vlivné příznivce. Prozatím však mají navrch odpůrci, kterým hrají do karet jak problémy s přijímáním evropské legislativy, tak potíže českého hospodářství. Odpůrcům rozšíření EU se hodí každý argument a je nutno objektivně přiznat, že jich není málo. Včetně toho nejdůležitějšího: že na členství v EU zatím nemáme, a to v doslovném smyslu tohoto výrazu. Druhým rozporem je, zda do EU doopravdy chceme. V poslední době EU převážně argumentuje (falešně) za účelem obhajoby různých hloupostí, především zvyšování daní a státních výdajů. Tato skutečnost Evropské unii na popularitě nepřidá. Dojem, že unie je spiknutím hlupáků s patologickou zálibou v byrokracii, ještě zesílí, seznámíme-li se s některými zvláště povedenými pasážemi oné slavné evropské legislativy, která obnáší přes 80 000 stran. Jistou proslulost si získala například definice "eurobanánu", která uvádí minimální velikost, tloušťku a zakřivení banánu. Produkt, který neodpovídá mírám, není banánem a nesmí se v EU prodávat. Kvůli tomuto předpisu se běžný Evropan nikdy nedozví, že existují i jiné druhy banánů, než je "evropský" velký žlutý s lehce plastovou příchutí. Zákony a předpisy Evropské unie však neobsahují jen podobné výstřelky, ale především mnoho rozumného. Tvoří základ fungování evropského práva a hospodářství - systému, který zdaleka není dokonalý, ale funguje mnohem lépe než české právo a české hospodářství. Argumentovat "českými národními zájmy" proti vstupu do EU je tedy poněkud naivní. Evropští byrokraté mohou být oprávněným terčem různých žertíků, ale ruku na srdce: máme zrovna my morální právo posmívat se jim kvůli banánům? Ano, úředníci a politici v Bruselu,

Štrasburku nebo v Lucemburku jsou možná líní, neschopní, a někteří snad dokonce zkorumpovaní - ale jsou snad naši vlastní veřejní činitelé lepší? "Eurobyrokraty" lze kritizovat z mnoha důvodů, ale jedno jim nikdo neupře: jsou to slušní lidé, kteří se k obyvatelstvu nechovají s papalášskou nadutostí, která je českým politickým špičkám (a mnohdy nejen špičkám) tak vlastní. Ani kdyby neexistoval žádný jiný důvod, pouze tento jediný by opravňoval českého voliče, aby delegoval část suverenity České republiky na orgány Evropské unie. Tato vidina je však zatím vzdálená a nikdo neví, jak vzdálená. Ale nezoufejte: zbohatnout lze i bez členství v EU. Bez volného přístupu na evropský trh zboží, služeb, práce a kapitálu to sice bude obtížnější, ale ne nemožné. Chtělo by to ovšem konzumovat méně piva, ještě méně televizních seriálů a ušetřený čas věnovat přemýšlení, jak zlepšit vlastní situaci. (Není žádná náhoda, že slovo "kapitalismus" pochází z latinského caput, což znamená hlava.) Obtíže na cestě do EU se rozhodně nesmějí stát výmluvou pro problémy, za které si můžeme sami. Až jednou zbohatneme a staneme se plnoprávnou členskou zemí EU, budeme se moci pořádně a s plnou vervou pustit do bruselských byrokratů a jejich absurdních předpisů ohledně banánů. Už aby to bylo.

(ČTK), MF Dnes, 02.07.1999 s. 9.

Britský expert: České šance klesají

L o n d ý n - Naděje, že Česká republika vstoupí do Evropské unie v první vlně, se každý měsíc snižuje. Prohlásil to včera britský politolog Kieran Williams, který se dlouhodobě zabývá vývojem v České republice. "Zdá se, že Češi svůj vstup do unie neberou příliš vážně," upozorňuje Williams. Myslím, že v prosinci na summitu Evropské unie v Helsinkách přijde šok," soudí. "Může se stát, že Evropská unie zruší dosavadní rozdělování na první a druhou vlnu. Je docela možné, že Češi a Slováci nakonec skončí společně. Nikoli však v první vlně, ale možná ve druhé vlně," řekl Williams. Češi totiž výrazně zaostávají například za Maďarskem v harmonizaci zákonů. Navíc jim chybí politická vůle vstoupit do unie. "V Praze panuje silné přesvědčení, že místní elita ví nejlépe, jak řídit svou zemi. Je zde patrný konflikt mezi tím, co chtějí oni, a co chce Brusel. Takový postoj je krátkozraký," upozorňuje britský politolog. Další problém tkví podle Williamse v nedostatečné koordinaci mezi jednotlivými ministerstvy a vládními odděleními. Maďarsko je v tomto ohledu České republice na hony vzdáleno. Panuje tam i větší shoda mezi politickými stranami. To ovšem neznamená, že republika je už odepsána.

"V unii jí chtějí dát ještě tak dva roky, aby své zpoždění dohnala," říká Williams. Z pohledu Evropské unie by splynutím první a druhé vlny končil rozdíl mezi Českou republikou a Slovenskem. "Zvlášť, pokud slovenská vláda přežije a Mečiar zůstane mimo hru. Pro unii by to bylo mnohem jednodušší," tvrdí. Podle Williamse vstoupí první uchazeči do unie nejdříve v roce 2004. Nedostanou-li se Češi do první vlny, budou prý muset na členství čekat možná i dalších deset let.

MF Dnes, 26.03.2004, s. 5.

Co všechno nám měla Evropská unie zakázat

Mýty a realita

Zakáže nám svíčkovou a tradiční "hotovky"

Evropská unie nezakazuje žádné regionální speciality, naopak jejich rozvoj podporuje. Trvá však na tom, aby provozovatelé stravovacích zařízení dodržovali společné normy vztahující se k přípravě, skladování a vydávání jídel a k hygieně v kuchyni. Pokud je nedodrží, nebudou smět prodávat nejen hotová jídla, ale ani bifteky nebo hamburgry.

Slivovice se nebude jmenovat slivovice

Naše klasická slivovice opravdu nevyhovuje normám Evropské unie. Tradiční slivovice se u nás vyrábí tak, že po první destilaci se k ovocnému základu přidává malý díl čistého lihu a nápoj prochází další destilací. V zemích unie se však do ovocných destilátů líh přidávat nesmí. Česká slivovice vyrobená s použitím lihu tak bude muset nést na obale dodatek upozorňující na tuto skutečnost.

Salátové okurky musí být rovné

Mýtus o křivých okurkách vznikl z faktu, že si obchodníci stanovili průměrný počet okurek v jedné bedně, ale kdosi jiný přišel na to, že rovné okurky se do bedny skládají lépe než okurky zakřivené. Odtud už byl jen krůček k tvrzení, že jiné okurky než rovné se prodávat nebudou. Nic takového Evropská unie nenařizuje.

Olomoucké tvarůžky se nebudou smět vyrábět

Evropská unie nemá vůbec nic proti olomouckým tvarůžkům a uznává jejich originální recepturu starou víc než pět století. Olomoucké tvarůžky jsou jedním z výrobků, které mohou získat ochrannou značku místa původu. Znamená to, že se budou smět vyrábět jen na Olomoucku. Jádrem problému je opět v hygieně. Výroba a skladování musí odpovídat přísným hygienickým požadavkům. Není naprosto žádný důvod k obavám, výrobce tyto požadavky splňuje.

Zakřivené banány se nesmějí prodávat

Předpis o banánech skutečně existuje, u nás platí už od roku 1999, aniž si toho zákazníci všimli. Stanovuje normu týkající se velikosti a kvality banánů, která harmonizuje dosavadní roztržité normy, jež komplikovaly obchodování. Neznamená to, že by se menší nebo více pokrivené banány vyhazovaly, budou jednoduše zařazeny v nižší, a tím i levnější kategorii.

Zdroj: Ministerstvo zemědělství ČR

JOSEF BROŽ, MF Dnes, 03.01.2003, s. 7.

Český vstup do EU: šance, která se neodmítá?

Nezdá se, že bychom byli mentálně připraveni na vstup do unie. Takoví demokraté totiž stále ještě uvnitř nejsme.

S námi do Evropy! Ale proč a za kolik?

Vstupujeme do roku 2003, v němž čeští občané rozhodnou, zda chceme jako národ vstoupit do Evropské unie, či nikoliv. Rozhodne o tom červnové referendum: vůbec první historické použití referenda v obnovené české demokracii; má to svůj význam, ale rovněž své nedostatky. Riziko, že česká společnost vstup do EU historicky odmítne, totiž není malé. Je vlastně naše společnost mentálně připravena vstoupit do Evropy? Neměli bychom pozorněji naslouchat hlasům euroskeptiků, které ve společnosti až překvapivě rezonují? Desetiletí obnovené československé demokracie, která se po třech letech utilitárně

rozdělila na českou a slovenskou, není rozhodně dobou, v níž zakořenily základní hodnoty demokracie. Podává o tom každoročně zprávu Evropská komise svými nediskrétními připomínkami. Netřeba si zastírat, že i přes velké výzvy, které stály na počátku 90. let (zpátky do Evropy, ekonomická transformace), se česká společnost počala v jejich závěru uzavírat - úměrně s nadhodnocenými úspěchy a velikášstvím, úměrně s nostalgií části společnosti, která nepatřila právě k vyvoleným. Postkomunistická apatie násobená nostalgií starého režimu (seriály Jaroslava Dietla), jejímž výsledkem je faktické odmítnutí parlamentního systému (42 procenty nevoličů ve volbách do sněmovny) a labilní vládní koalice: taková je úroveň země, která nevěří své elitě a často ani nemá zájem být zastupována. Výsledek 42 procent nevoličů, rekordní cifra i v kontextu evropské demokracie, nabízí úvahu o vážné krizi demokratického zastoupení a míře legitimacy současných elit. O stavu demokracie výmluvně mluví chatrné postavení menšin (ať už máme na mysli systémově ženy, staré lidi či etnické skupiny), vysoká míra korupce (52. místo podle IPC Transparency International za uplynulý rok) a slabá občanská společnost. Kvalita komunikace a sociálního porozumění v některých základních otázkách je navíc degradována nebezpečným rysem prorůstání mediálně-politického establishmentu (TV Nova). Česká společnost po 13 let mnohem více demokracii simuluje: politické strany nereprezentují většinovou společnost, parlament je uzavřeným kolbištěm často soukromých zájmů a intelektuální elita, odsouzená v této zemi k pohrdání, se ozývá sporadicky a hystericky nesoustavně. Obecně rozšířená nedůvěra je hlavním ukazatelem společnosti, která se má za několik měsíců vyslovit k tak závažné otázce, jakou je vstup do EU. Euroskeptici mají pravdu v jedné věci. O EU toho nevíme příliš, dosavadní politická garnitura nebyla schopna objektivní informace nabídnout a veřejná diskuse, pokud k ní dojde, se odehrává na úrovni boxerského zápasu Huráevropanů s několika euroskeptiky. Proč dosud žádná politická strana nenabídla svou jasnou představu o roli naší země v Evropě? Ve vládním "evropském" prohlášení není o takové představě ani vidu, ani slechu; ODS se čas od času "eurorealisticky" snaží ("EU ano, ale", "EU ano a"), ale její zástupce Jan Zahradil v Konventu o aktuální diskusi na evropské úrovni také diskrétně mlčí. Proč? Veřejnost dosud snahy po "evropské informační kampani" ministerstva zahraničí příliš nezasáhly, a pokud ano, bere je spíše jako trochu neobratnou propagandu (horká linka, evropská tramvaj). Jak je možné, že v takové situaci nebyla například veřejnoprávní televize v stavu nabídnout kvalitní rámec pro diskusi o unii? I když má tento národ mnoho historických a politických důvodů rozhořčovat se nad sudetskými Němci, utopenci a čes-

kým rumem (zástupná mediální témata), ten hlavní důvod je jinde: česká společnost nemá často zájem aktivně o EU něco vědět. Hraje v tom roli několik významných českých ctností: pohodlnost, sebestřednost a připosranost. Vždy, když má totiž český národ šanci dokázat, že za něco stojí, najde si hned několik důvodů, proč se o nic nezajímat, nic nezkoušet a o ničem nevědět. Švejkování nám jde dobře i v NATO, tak co? A do Evropy? Vždyť už tam jsme... Tak na co ještě EU? Občané mají stále šanci dát najevo, že nejsou jenom mlčící většinou, která v klíčových dějinných okamžicích cuká vždy zpět. Je totiž v zájmu všech občanů chtít podíl na rozhodování v geografickém celku, kterého jsme součástí: proto potřebujeme EU, abychom své zájmy a hodnoty účinně prosadili. Nikdo to za nás neudělá. Bude na této politické elitě, aby probudila z apatie českou společnost a řekla jí srozumitelně, na co už skoro zapomněla: vstup do EU je kvalitní demokratickou zárukou. Pokud má Česká republika do dvou let skutečně vstoupit do Evropské unie, zbývá jí nyní velmi málo času. Šest měsíců do referenda bude dosud největší demokratickou zkouškou v dějinách této země. Červen 2003 bude šancí, kterou můžeme opravdu odmítnout...

Autor je publicista